395.

Tarkó

V E R G I L I U S H A T Á S A

I D I L L K Ö L T É S Z E T Ü N K R E.

R á b o l d G á b o r szakvizsgálati írásbeli dolgozata a latin-nyelv és irodalomból.-

A 1249

KÖNYVTÁR DEBRECEN EGYETEMI

N y i l a t k o z a t.

Alulirott,mint végzett bölcsészettanhallgató,aki a latin nyelvből és irodalomból 1931.évi május havában elégséges eredménnyel tettem alapvizsgálatot,kijelentem,hogy a benti szakdolgozatot teljesen a magam kutatásai alapján irtam mások segitsége nélkül,pusztán a szaktanár ur előzetes utmutatása alapján és a 91.oldalon felsorolt forrásmunkák felhasználásával.-

Debrecen.1933.november hó 15.-

Rábold Gábor

Ha különböző nemzetek költészetét vizsgáljuk,mindegyikben találunk idegen irodalmi hatásokat.A költő legtöbbször öntudatosan utánoz egyet-mást valamely idegen nemzet irodalmából,midőn a müvéhez szükséges motivumot átveszi.Lehet azonban ez a hatás öntudatlan is,midőn az iró annyira belemerül egy nemzet irodalmába,hogy annak a hatása alól nem tud szabadulni és önkéntelenül is motivumokat,esetleg részleteket vesz át,idegen eszméket és fordulatokat örökit meg.-Idegen irodalmi befolyás azonban nemcsak az epizódok,eszmék átvételében,hanem bizonyos költői müfajok meghonositásában is nyilvánulhat meg,máskor pedig a jellemzés módját vagy a formát tanulja el a költő az idegen irodalomból.Bizonyos azonban,hogy e hatás bármilyen alakban nyilvánul is meg, mindig jótékonyan és termékenyitőleg hat a nemzeti irodalomra.Az idegen irodalmi nem kissebbiti semmiféle költői mü értékét.A koncepció eredetisége mellett minden költő müremeket alkothat idegen hatás mellett is,ha valódi ihlet sugalmazta müvét.-Vegyük csak például a mi irodalmunkat.Zrinyi előtt nem volt müeposzunk.Epikai

költészetünk volt,de hiányzott belőle a művészi költői alakitás.Zrinyi epikai költészetünket idegen példák követésével egyszerre az eposz szinvonalára emelte.S ugyanigy van ez a többi költői müfajok terén is,főként az idill-költés terén,ahol az idegen hatást a laikusnak is föltétlenül észre kell vennie.Ez a hatás azonban,mint hangsulyoztam,nem megy a költő rovására.-

És,ha valamikor,ugy a 18.században volt nagy szükség külföldi irodalmi hatásra.Ebben a században irodalmunk mélyen lehanyatlott.Iróink egy része,hogy költészetünket a sülyedésből kiemelje,szintén idegen irodalmak tanulmányozásához fogott.Onnan meritett eszméket, átvette a költői formákat,s ezzel költészetünk megszépült nyelvben,gazdagodott uj müfajokban,formában és tartalomban.-

Idegen hatások következtében állott elő a magyar irodalomban egy uj müfaj:az idill,amely a természet egyszerü embereinek,pásztoroknak és halászoknak, vadászoknak egyszerü örömeit,csendes békéjét,s a természet szépségeit és kellemeit ábrázolja.Ezek a keresettség nélkül való, őszinte hangu versecskék olyanok,mint

amilyenek a szereplőik.A mezőhöz a virágok egyszerü pompája illik,ugyanugy a természet egyszerü gyermekeihez a természetes beszéd és gondolkozás,ami alapfeltétele az idillnek.Régebben idill alatt csak az olyan verseket értették,melynek szereplői a természet fiai,akik boldogan és megelégedetten élnek a természet ölén s boldogságukat csak a szerelemben és a dalban való versengések zavarják meg.Ma pedig általában már olyan költői müveket nevezünk idillnek,amely a lélek megelégedettségét,csendes békéjét és boldogságát rajzolja.-

Mielőtt Vergilius hatását az idillköltészetünkre részletesen megvizsgálnánk,lássuk azokat a viszonyokat és hatásokat,amelyek Vergiliust e müvek irására ösztönözték és nézzük röviden,hogy mit is adott azokban utódjainak.

Vergilius költészetének a tárgya szorosan összefügg korának politikai viszonyaival.Ezek hol buzditó,hol pedig elidegenitő hatással vannak reá,de mindenkor mély nyomokat hagyó erővel,ezeknek vezetői eszméi termékenyitik meg a lelkét,sarkallják munkásságát.-

Vergilius ifjusága a polgárháboru idejére esik. A hatalomért való versengés áldatlan küzdelmei között az

államférfiui és katonai pálya volt az,ami biztos emelkedéssel és fényes sikerrel kecsegtetett sokkal kisebb tehetségeket,mint amilyen Vergilius volt.S a mi költőnk még sem választja ~~mégsem választja~~ egyiket sem.Az egyikhez tehetsége,a másikhoz pedig képessége nincsen.Törékeny teste alig viselhette volna el akár a nyilvános élet küzdelmeit,akár a harc fáradalmait.Békére hajló,nyugalomra vágyó lelke pedig szinte ellenállhatatlan erővel vonzotta a falusi élet csendes magányához.-

Vergilius miután végkép lemondott arról,hogy a nyilvános pályára lépjen,elhagyta a zajos fővárost:Rómát, hol sohasem tudta magát jólérezni s visszatért atyja jószágára,Andesbe.Pontosan nem tudjuk e visszavonulásának az időpontját,de azt hisszük,hogy egészen valószinüthen az a feltevésünk,hogy költőnk Julius Caesar meggyilkolása következtében előállott zavarok elől menekült volna a falu csendjébe.-A visszavonulás a polgárháboru ujból való kitörésének a hatása alatt történt.-

Ujra ott tartózkodhatott tehát,ahova gyermekéveinek legszebb emlékei füzték,a felső-itáliai gyönyö-

rü síkságon,a Mincius folyó náddal benőtt,zöld pázsittal szegélyezett partjai mellett.Igy mondja a VII. ecloga 12.és 13.sorában:

Hic viridis tenera praetexit arundine ripas
Mincius, eque sacra resonant examina quercu.

Ezen a vidékan már szabadon áldozhatott a Muzsáknak és komolyan gondolhatott arra,hogy a költészet terén arasson babérokat.Kezdetben ő sem vállalkozott eredeti alkotásokra,hanem,mint a régebbi római költők előtt, ugy előtt is csak az a cél lebegett,hogy olyan müfajt ültessen át a latin irodalomba,mely addig a görögöktől elhóditva nem volt.Mint az alexandrin iskola hive,természetesen az alexandrin irók között kereste a mintaképét s igy fordult figyelme egy vele rokon lelkü poéta,Theokritos felé,akinek müvei most,midőn falusi magányában maga is idillikus életet élt,kétszeresen hatottak szivére.-

Nagy szerencse volt költőnkre nézve,hogy mindjárt kezdetben olyan pártfogóra akadt Asinius Pollio személyében,aki mindenképen alkalmas volt arra,hogy első kisérleteit helyes irányban befolyásol-

ja.Ez a kiváló férfiu Kr.e. 43.év vége felé a második triumvirátus tagjainak a megbizásából,mint katonai kormányzó jött Felső-Itáliának abba a kerületébe,melybe Andes,Vergilius lakóhelye is tartozott s amelyet akkor Gallia Transpadananak neveztek.Ez időtől fogva költőnknek gyakran volt alkalma,hogy vele érintkezzék.Csakhamar belső barátság fejlődött ki közöttük,melynek Vergilius az idillek több helyén emelt szép emléket.-

Vergilius,aki minden feladatához lelkiismeretes gonddal és mélyreható tanulmánnyal fogott hozzá, először is ugy akarta az idill stilusát elsajátitani,hogy a görög mester egyes müveit egyszerüen leforditotta.E forditásokat azután bemutatta elsősorban Pollionak,a többi barátainak is,mert a kilencedik eclogában,mint ismeretesekre utal rájuk s idéz is belőlük két mutatványt,melyek Theokritos harmadik és tizenegyedik idilljéből valók.Azt kell hinnünk,hogy e két költeményt egész terjedelmében leforditotta meglehetősen szabadon ugyan,amennyire a mutatványokból

megitélhetjük,de mégis ugy,hogy elég hiven hiven adta vissza a görög eredetinek sajátságos hangját.-

E forditásokkal azonban nem lépett a nyilvánosság elé,hanem csak olyan müveket adőtt ki,amelyekben már nagyobb önállóságot tanusit a mesterrel szemben. Mindössze tiz idillt tartott méltónak arra,hogy velük a nagy közönség is megismerkedjék,s éppen ezért nevezték el a pásztori költeményeket a későbbi grammatikusok eclogáknak,vagyis szemelvényeknek.-

Vergilius idilljei eredetiség,feldolgozás és költői igazság tekintetében annyira különbözők,hogy alig találkozhatunk nála az érték egyenlő mérlegelésével. Theokritos közvetlen hatása látszik meg a II.III.V.VII. VIII.számu darabokon,melyek a görög mesterből vett forditásnak csak azért nem tekinthetők,mert az onnan átültetett anyaggal tetszése szerint bánik el a költő,s azt alkalmas helyeken érdekes reminiscenciákkal füzi egyébként önállóan szerkesztett munkáinak a keretébe.-Itt még igazi pásztorokkal találkozunk,akik gondtalanul legeltetvén nyájukat,legfeljebb a szerelmi epedés és

és gyötrődés változatosságait érzik,s kevés testi munkát igénylő foglalkozásukat hol nemes,hol éles dalversennyel igyekeznek változatossá tenni.-Mindegyikben bámulhatjuk azonban a költő festői képeit,fordulatos cselekvényeit,eleven párbeszédeit,s szivesen képzeljük bele magunkat az egyszerü emberek életének ártatlan örömeibe,sőt még fájdalmaikba is.-

Ha az eclogák vizsgálatánál azt kérdezzük,hogy található-e valami érdem Vergilius ama eljárásában,hogy eredetijének szolgai másolása helyett önálló tartalmat igyekezett önteni abba a formába,melynek elvetését az az irodalmi szokás nem parancsolta,megtartását azonban az az akkori izlés javasolta,akkor igennel kell válaszolnunk,sőt ki kell jelentenünk,hogy hasonló eljárás más irányban és más költők részéről is,igy természetesen a mi nemzeti költőink részéről is, erősebben nemzeti jellegü,sőt minden részében eredeti költészetnek lehetett és lett is a megteremtőjévé.-

Bármiként vélekedjünk is az eclogák tartalmának az értékéről is,s bárhogyan itéljük is meg azt a vi-

szonyt,melyben az eredetivel szemben állanak:annyi bizonyos,hogy a formát illetőleg,nevezetesen a szerkezet egyenlősége,az előadás zengzetessége és a verselés folyamatossága tekintetében Vergiliusnak már ez alkotása is a nyelv diadalát jelentik s a költő mesteri kezére vallanak.-

Idegen minták tanulmányozása után jelenik meg költészetünkben egy uj müfaj a 17.században.Kellett ez az ujitás a kor jobbára vallásos irodalma mellé.Hiszen világi költészetünk tulajdonképpen nincsen is Zrinyi Miklósig.A Zrinyi előtti költészetünkben,Balassi Bálintot kivéve,idegen irodalmi hatásokat nem találunk.-Zrinyinél már érezzük a külföldi irodalom jótékony hatását, nevezetesen az olasz és a klasszikus irodalomét.Zrinyi többször volt Olaszországban,s igy megismerkedett az olasz költészet remekeivel,leginkább azonban Tassó müveivel.-De nagy figyelemmel tanulmányozta a klasszikus irodalmat is,különösen a római költészet két igen jeles képviselőjét:Vergiliust és Ovidiust,akiknek a hatása jelentékenyen meglátszik költeményein.Eposzt akarván ir-

ni,nem kerülhették ki figyelmét Vergilius Aeneise és Tasso nagy epikai munkája,aminthogy az idillek irásánál sem mellőzte Vergilius idilljeit,melyek,mint a római költészet örökbecsü müvei az ő lelkére sem voltak hatás nélkül.-

Emlitettem,hogy Zrinyi előtt világi költészetünk alig volt,az egy Balassi Bálintot kivéve.Azonban az egyház régi elfogultsága,megvetése és üldözése a világi költészet iránt gátként állott a világi költészetet müvelni akarók előtt.-Ez a felfogás a világi költészettel szemben Zrinyi idejében sem szünt meg.Hiszen csak a mult század utolsó negyedében támadta meg Bornemissza Péter, Bala-s-s-i nevelője,a magyar közönséget,hogy tisztátalan és fajtalan beszédek hallgatására vágyik,álnokul költött mesékre,királyfia Miklósról,poéták óriásairól,Apolloniusról és egyéb hitságról,virág és szerelem-énekek hallgatására,lant,sip,dob,trombita-szóbeli hajja-hujjára és ezer csácsogásokra.S csak az imént,alig néhány évtizeddel ezelőtt,sorolta Magyari István a virágének dalolását az általános erkölcstelenségek jelei közé.Maga Pázmány Péter is undokoknak nevezi a virágénekeket és országos keritők-

nek,valamint kutakat megmérgezőnek mondja mindazokat,akik a virágéneket akár szerzik,akár pedig éneklik.-

Zrinyi az egyháznak ezzel a hagyományos balitéletével szemben nem tett semmit,sőt Balassi Bálint szerelmi dalait ő is egyenesen fajtalan énekeknek nevezi,s ezért szivének viharos érzéseit csak közvetve:egyszer a saját helyzeteiben képzelt alakok szerepeltetéseivel, másszor a képzelt alakok helyzeteinek magára alkalmazásával örökiti meg.-Igy folyamodik az idillek irásához,hogy korának izlése szerint,de mégis a maga szenvedélyének a megnyilatkozásával szóljon.Mert mindig magából,szerelmének válságaiból és életének adalékaiból vesz ihletet és lelkesedést,inditékot és anyagot,legalább,ami a tartalomnak lényegére és igazságára tartozik:csupán a müfaj megválasztásában és a felöltöztetés mesterségében ismerszik meg rajta a klasszikus idillköltészet hatása.E hatás birtokában merit a görög-római költészet idevonatkozó részéből.Zrinyi a vadász képében szerelmének,hüségének,esküinek bizonyságaiul kedvese meggyőzése végett éppenugy minden eszközt felhasznál,mint Vergilius eclogáiban.-

Amint Zrinyi eposzára Vergilius Aeneise jelentékeny befolyást gyakorolt,ugy idilljeiben is meglátszik Vergilius e nemü költeményeinek a hatása,habár Zrinyi idilljeiben az olasz költőt,Tassót is utánozza,de az utóbbi hatásának a kimutatása most nem a mi feladatunk.Imre Sándor "Az olasz költészet hatása a magyarra" c.értekezésében /Bp. Szemle 1878./azt mondja,hogy Zrinyi idilljeiben a formát és hangulatot az olasz költőktől veszi.-

Abban igaza van Imre Sándornak,hogy Zrinyi a formát Tassótól veszi,mert,ha Zrinyi négy idilljét együttvéve tekintjük,a négy költemény tárgya a költő szerelmének a története.Zrinyinél a vadász szereti Violát,Tassónál Aminta Silviát.Kezdetben Viola is idegenkedik a vadásztól,miként Silvia Amintától.Viola és Silvia is próbára teszi a szerelem állhatatosságát.Végre Viola is és Silvia is enged, a vég mindkét költőnél szerencsés.A hang Zrinyinél is és Tassónál is panaszos.Azonban Imre Sándor megáll Tassónál és hatás kimutatást nem folytatja tovább,pedig,ha azt tette volna,kimutathatta volna,hogy a fenti epizódok nemcsak Tassónál vannak meg,aki sokat vett át Vergiliustól,hanem Vergiliusnál is.Tehát nem lehet azt kimondani,hogy Zrinyi

a hangulatot kizárólag Tassótól veszi,mert Vergilius idilljeinek a hangját is utánozza,különösen pedig az "Alexis" cimü idillnek a hangját.S amint Tassó "Amintá"-jában Vergilius emlitette idilljéből nem egy eszmét és képet találunk,ugy nem lehetetlen,hogy az olasz költő is Vergiliustól vette át a hangulatot.-

Irodalmunkban Zrinyi irt először idilleket,s utána Faludinál és Barótinál találkozunk Vergilius hatását mutató idilleket,amint látni fogjuk a részletes tárgyalás során.-

Zrinyi idilljei nem tekinthetők szoros értelemben vett pásztorköltményeknek,mert amint már emlitettük, régebben csak az olyan költményeket nevezték idilleknek,melyek tárgyukat a pásztoréletből vették vagy pedig személyeik maguk voltak pásztorok.-

E költményekben helyet foglalt a lyrai elem is, s vagy maga a költő,vagy más személy tárta fel keblének örömét vagy fájdalmát.-

Zrinyi idilljeiben saját szerelmének a történetét adja elő.Neki két nővel volt viszonya.Az egyiket

Hajnalnak,a másikat Violának nevezi,kit ő azután nőül is vett.Versenytársát Lycaon név alatt szerepelteti.- Zrinyi idilljeiben a személyek nem a saját nevük alatt szerepelnek,hanem mindegyiknek költött nevet ad.-

Ugyanigy van ez Vergilius idilljeiben is.Vergilius idilljeiben a hatalmasok magasztalásával igyekszik azok kegyét megszerezni vagy pedig saját szerencsétlen sorsa felett siránkozik s közben magát mindig pásztorok álarca alá rejti.-Zrinyi és Vergilius is az idill mesterségesebb formájával:az allegórikus idillel lépnek fel.-

Zrinyi korának kényszeritő hatása alatt volt kénytelen allegórikus formában irni.Zrinyi ugyanis nagy államférfiu lévén,méltatlannak tartotta azt magához,hogy érzelmeit,különösen pedig szerelmét nyiltan feltárja mindenki előtt.Ezért csalódott szerelme miatti elkeseredésében tollára nyomuló szavakat idegen személyek ajkára adja.

Zrinyi boldogtalan szerelmét irja le idilljeiben.Egy ilyen nemü verse sem foglalkozik boldog sze-

relmével.Belátta ugyanis,hogy sokkal élénkebben,hatásosabban és költőiesebben tudja festeni a boldogtalan, mint a boldog szerelmet.-

Ezekután nézzük,mennyiben volt ő utánzója Vergilius idilljeinek,nem hagyva figyelmen kivül Tassó Amintáját sem.-

Rögtön szemünkbe ötlik Vergilius követése,ha idilljeikben a szereplő személyeket vetjük egybe.Ugyanazokat a személyeket találjuk Zrinyinél is,mint Vergiliusnál.Igy:Tityrus,Lycaon,Meliboeus,Pán,Orpheus stb. Azután pedig Zrinyi is gyakran a mythológiából veszi hasonlataira a példákat,mint Vergilius s ugyancsak ő is beszéli el a görög hitregékből való történeteket.- Gondolatokat,kifejezéseket és képeket teljes egészükben vesz át Vergiliustól.-

A "Vadász" c.első idilljében egyformán követi Vergiliust is és Tassót is.Imre Sándor a már fentebb emlitett müvében azt mondja,hogy Zrinyi idilljei között egy sincsen,mely az egész tartalmára és menetére nézve utánzás ne volna.Ellenkezőt nem is lehetne állitanunk,ha

minden kis kölcsönzött részt szemügyre veszünk és Tassó "Amintá"-jával állitjuk szembe.-Hiszen Zrinyi ez idilljében Vergiliusból,Tassóból,sőt Ovidiusból is vesz át gondolatokat,s ugyanazt a gondolatot sokszor feltalálhatjuk Vergiliusnál,Tassónál és Zrinyinél.Figyelmes tanulmányozás után azonban észrevehetjük,hogy Zrinyi első idilljében mégis leginkábban Vergilius "Alexis"c.idilljének a menete van meg,sőt mondhatjuk,hogy annak a hangját követi is.-

Boldogtalan szerelmét irja le ez idilljében Zrinyi.Lévén az idill allegórikus,Zrinyi vadász álarca alá rejtőzik s szerelme óhajtott tárgyának Viola,ellenfelének pedig Lycaon nevet ad.-

Zrinyinél a vadász szerelemtől égve üldözi Violát.Viola azonban hallani sem akar róla,mert Lycaont szereti és Violát semmiképpen nem tudja Lycaon rávenni, hogy vele egyesüljön.-Tagadhatatlan,hogy Tassó "Aminta"-jának az elejéből is hasonló tartalmat vonhatunk ki,mert Aminta pásztor kora ifjuságától kezdve szerelmes Silvia nimfába,aki semmibe sem veszi Amintát,de ez a rész még

nem egy teljes befejezett költemény.-Zrinyinek a költeménye pedig egész,ugyszintén Vergiliusé is.S noha tárgyra nézve körülbelül megegyeznek Vergilius és Tassó költeményei,mégis a két költő közül csak Vergilius hatását ismerhatjük el föltétlenül,kit Zrinyi csaknem gondolatról gondolatra követ.-

Vergiliusnál Alexist szereti Corydon,s szeretne vele pusztán együttlakni,de ez kerüli Corydont és semmit sem ad annak nyájas,hivogató szavára.-

Zrinyi az elbeszélő rész után,melyben elmondja, hogy mi a baja a vadásznak,elkezdi hangoztatni a vadász panaszát.Intve Violát,hogy el ne bizakodjék szépségében, mert az mulandó.-Kéri tovább,hogy ne legyen iránta olyan kegyetlen,hiszen a szerelem minden ember olyan érzelme, mely akarata ellenére is kitör belőle.Szerelem mindenütt van még a kősziklákon,földön,tengerekben,poklokban és a magas egekben is.-Ez is nyilván mutat Vergilius utánzására,akinél csaknem ezekkel a szavakkal szól a pásztor a tizedik idillben a szerelem mindenhatóságáról.

Tiszta vergiliusi hatás az az összehasonlitás is,

amelyet a vadász maga és Lycaon között tesz.-Majd pedig az is,hogy a vadász javaival való kérkedésével akarja magához csalogatni Violát s midőn azzal dicsekszik,hogy ő a müvészetét a Muzsáktól tanulta.-Vergiliusus "Alexis" c.idilljében pedig Corydon emlegeti dicsekedve,hogy mennyi vagyona van neki,milyen szép az arca és hogy mennyire ért a müvészethez.-Zrinyinél a vadász azt mondja,hogy a Muzsáknál lakott és Apollót szolgálta s azért tudott mindenkit meginditani verseivel.Vergiliusnál Corydon olyan szépen énekel,mint Amphion szokott,midőn a nyájat hivja.-

A vadász alakjának a leirása Tassónál is és Vergiliusnál is megvan.-Zrinyinél ezeket mondja magáról a vadász:

Nem vagyok én olyan rut,hogy sértsem szemedet,
Mert nem régen láttam magam személyemet
A sebes Drávában minden termetemet.-
Ha engem nem csal az én hamis képem,
Különb Lycaonnál én deli termetem./59-6o vsz./

Vergiliusnál Corydon igy dicséri magát:

Nec sum adeo informis,nuper me in litore vidi,

Cum placidum ventis staret mare,non ego Daphnim

Iudice te metuam,s nunquam fallit imago./II.25-27vs./

Tassó Amintájában pedig igy beszél a satir:

.....non son io

Da disprezzar,se ben me stesso vidi,

Nel liquido mar,quando l'altr'ieri

Taceano i venti ed ei giecea senz'onda./II./

Ezekután nyilván szemünkbe tünhetik,hogy Zrinyi ezt a képet Vergiliustól vette,mert csaknem az ő szavait adja adja vissza szóról-szóra.-Azután Vergilius idézett utolsó sora Tassónál hiányzik,ami ismét csak Vergilius követését bizonyitja.-A különbség csak az,hogy Zrinyi a klaszszikus utánzásba magyar vonatkozást sző.Nála a vadász nem a tenger csendes tükrében,hanem a Drávában,a magyar folyóban szemlélgeti magát.-

Az a mód,mellyel a vadász Violát iránta való szerelemre igyekszik csalogatni,szintén Corydon szavaira emlékeztet.-

Vergiliusnál Corydon rengeteg mindent igér Alexis-

nek,ha követi őt.Ugyanilyen módon csalogatja a vadász is magához Violát gazdagságot,azonkivül sok mulatságot és szórakozást igérve neki.Végül a vadász két kis hiuzkölyket is ajánl fel Violának.Ebben a részben Zrinyi csaknem szóról-szóra követi Vergiliust:

Neked otthon tartok szép két niuz kölyket,
Minap szerencsére jártam az erdőket,
Anyjokat megöltem,megfogtam kölyköket,
Sokan kérték tőlem,senkinek sem adom,
Neked édes Violám,azokat tartom./65-66.vsz./

Ugyanezt a részt találjuk Vergiliusnál is,csak azzal a különbséggel,hogy Vergiliusnál Corydon két kis kecskét igér Alexisnek:

Praeterea duo nec tuta mihi valle reperti
Capreoli,sparsis etiam nunc pellivus albo.
Bina die siccant ovis ubera!quos tibi servo,
Iam pridem a me illos abducere Thestyllis orat
/II.4o-43 vs./

Zrinyinél a vadász,miután Violát semmiféle módon nem képes magához édesgetni,megvigasztalódik és felhagy a pa-

naszkodással:

Esztelen mit beszélsz,hányod panaszodat,
Most is nem ismered-e bolond voltodat?
Ad jobbat az Isten./67 vsz./

Ugyanezek a gondolatok találhatók meg Vergiliusnál is és Tassónál is.-Vergiliusnál ezt találjuk:

Ah Corydon,Corydon,quae te dementia cepit?
Invenies alium,si te hic fastidit,Alexin./II.7o./

Ugyanezeket a sorokat vette át csekély változtatással Tassó igy:

Ahi Aminta,Ahi Aminta,
Che parli o che vaneggi?or ti conforta
Che un altra troverai,che ti disprezza
Questa crudele./I./

Tehát,amint látjuk Zrinyinél a költemény végén éppenugy kijózanodik a vadász a szerelem mámorából,mint Vergiliusnál Corydon.-

Ez ismét egy bizonyiték,hogy Zrinyi ebben az idillijében Vergilius költeményének a gondolatmenetét

követi,mert Tassónál nem is Aminta mondja e szavakat, hanem Tirzis és nem a költemény elején,hanem a végén. Zrinyi annyira hatása alatt áll Vergiliusnak,hogy e sorokban már teljesen öntudatlanul utánoz,mert ha a vadász ez idillje végén megvigasztalódott abban a tudatban,hogy majd talál ő mást és a sok panaszt esztelenségnek tartja,akkor miért panaszkodik,s miért fakad ki keserüségében és miért feddi ismét Violát a következő idilljében.-

Zrinyi második idillje a "Violához" cimü az előbbihez tartozik és annak szoros folytatását képezi,tovább tárgyalva a költő szerelmének a történetét. Az előbbi idillben még volt a vadász szivében egy kis remény,hogy Violát megnyerheti,de itt már eloszlik ez a reménye is.-Nem panaszkodik tovább,hanem elhagyja Violát.-

Ezen az idillen megint nagyon látszik Vergilius és Ovádius hatása.-

Mikor a vadász Violát szivének kegyetlensége miatt feddi,hogy ő bár sok könnyet hullat miatta,szé-

pen énekel,hüen kitart mellette,Viola mégis megveti őt és nem hallgat könyörgéseire,Zrinyi Vergiliusnak az "Alexis"cimü idilljét követi,ahol Corydon hasonló módon panaszkodik Alexis kegyetlenségei miatt,mert ez sem gondol Corydon szép versével,s nem könyörül rajta,sőt meghalni kényszeriti.-

Majd a szerelemre hajló Violát inti Zrinyinél a vadász.A többek között azt mondja,nogy Viola arca szépségében,fehérségében ne bizakodjék el,mert ez csak külső szin és mulandó,mint a virág illatozó pompája.A fehér fagyalfa virága is a földre hull és senki nem nyul utána,mig a szagos violát,noha feketeszinü,mégis felszedik.-

Nyilvánvaló itt is Vergilius szavainak az átvétele,akinél Corydon igy inti Alexist:

.....quamvis tu candidud esses.
O formose puer,nimium ne crede colori!
Alba ligustra cadunt,vaccinia nigra leguntur.

/II.16-18 vs./

A vadász már nagyon jól tudja,hogy Viola nem fog az ő

könyörgéseire hallgatni,bármennyire kéri is,mert ezt neki megjövendölte egy rut fülesbagoly.Ez a jövendölés megvan Vergiliusnál és Tassónál is.-

Tassónál Mopsus mondja meg Amintának a jövendőt,mert érti a madarak szavát.Vergiliusnál pedig az első idillben Meliboeusnak is előre jelezte a villámtól lesujtott tölgy és az ezen ülő varju a szerencsétlenséget.-

Itt Zrinyi inkább Vergiliust követi,mint Tassót.De azért költőnk az utánzások mellett is mutat eredetiséget,mert a kifejezett gondolat egészen a magyar nép hitének megfelelő.-

Költőnk harmadik idilljében,melynek "Tytirus és Viola" cimet adta,azt a változást adja elő,amely a vadász és Viola szerelmi viszonyában történt.-Tytirus bolyong az erdőben és keresi Violát.Meg is találja,mert Viola is ott lézeng a szerelem nyilától sebezve.Most végre meghallgatja Tytirust és hü társává lesz.-

Ez az idill már nem áll annyira Vergilius hatása alatt,mint az első kettő.Néhány helyen azonban

itt is kétségtelen Vergiliust tartja Zrinyi szem előtt.- Igy például,amikor Viola azt mondja Tytirusnak,hogy nem fogja őt követni,s nem kesz hü társává,noha elismeri azt,hogy ügyesen kezeli a lantot,amelyben még Pánt és Amphiont is legyőzi és Orpheust is felülmulja.-

Vergilius a negyedik idilljében mondja azt,hogy énekkel nem fogja őt legyőzni Orpheus,sem Linus,s ha Pán vele versenyezni kezdene,ez is,mint legyőzött távozna.-

Tiszta Vergiliusi hatás az is,amikor Tytirus kéri Violát,hogy lakjék vele a pusztán.Vergiliusnál a második idillben Corydon esdekel Alexishez,hogy lakjék vele a mezőn alacsony kunyhóban.-

Zrinyi visszaél ebben az idillben a költői szabadsággal,mert a cselekvés helyét tetszése szerint változtatja,mert Tytirus kezdetben az erdőben,azután sziklák között,majd pedig a pusztán bolyong.

Ugyancsak allegórikus idill Zrinyi negyedik idillje is,amely a "Vadász és Echó" cimet viseli.-Imre Sándor azt mondja e költeményről,hogy ezt költőnk Tassó

"Echó" cimü költeményéből meritette.Szerinte az elbeszélő vagy történelmi részlet kivételével az alapgondolat teljesen feltalálható Tassónál,ahol azonban a méhecskéről felhozott allegóriát,a darab főbecsét tevő részletét ismét nem találjuk.-Itt csak az tételezhető fel,hogy Zrinyi Tassó költeményében nem találta a méhről szóló allegóriát,hozzá csak a gondolatot vette az Aminta-ból s azután ebből az eszméből önként alkotta meg az allegóriát.-

Tassónál a satir ezeket mondja:

Picciola e l'ape e fa col picciol morso
Pur gravi e pur moleste le ferite./II./

Bár Zrinyi Vergiliust követte ez idilljében s allegórikus Költeményeket irt,mégis itt vét az allegórikus forma ellen egy helyen,midőn a vadász a rózsától elpártolt méhecskének alakjáról szól és annak lábait igy irja le:

Sokszor két szép lábát,
Melynél nem láthat
Szebbet valamerre jár

Herkules oszlopa

Higyjed lenni gondoltam,/4.vsz./

Kitünik ezekből a sorokból is,hogy Zrinyi milyen kevés mügondot forditott idill-szerü költeményeire.-

A négy idillnek ilyenformán való bemutatása után fogadjuk el azt az állitást,amely eddig is megállott,hogy Zrinyi idilljei egyszerü ifjukori kisérletek,amelyek nem egyebek,mint egyszerü átdolgozások.-

Azonban tudjuk azt,hogy Zrinyi tanulmányait mindig átolvasztotta egyéniségébe.Ezt müvei vizsgálatánál lélektani törvényül vehetjük fel.Igy nőalakjait is ilyen szempontból kell néznünk.Egy virágénekében,melyet itt most nem tárgyalunk bővebben,Eszterházy Juliát énekelte meg 1664-ben,mint első szerelmesét.Arianna sirása és Orpheus keserve c.elégiákban csak a háttér mythológiai. Valójában azonban elhunyt feleségét siratja bennük.Vergiliusból átveszi több költeményében Dido és Camilla alakjait,de bennük a muszlim és a keresztyén asszony két heterogén erkölcsi világát mutatja be.S igy az idillek

vizsgálatánál sem szabad mellőznünk ezt a szempontot,mert e versek tartalma,bár Vergiliusban is ugyanaz,szóról-szóra megegyezik Draskovich Euzébiával való szerelme történetével.-

Hang tekintetében is elütnek idilljei Vergilius eclogáitól,mert idilljei hangja bánatos és szenvedélyes. Még pedig élete körülményeinél fogva bánatosak Tassó mintájára.-Zrinyi midőn Tassó tanulmányozásába mélyedt, mely tanulmányozást ugyan megelőzték Homéros és Vergilius tanulmányozásai,látta,hogy ő is megteheti azt,amit Balassiban kárhoztatott s amit Tassó sem átallott,megirni szerelme történetét.-Igy keletkeztek idilljei,melyeknek mi már csak az átdolgozott költeményeit ismerjük s amelyek Vergilius és Tassó tanulmányozásai után keletkeztek.-

Hogy Zrinyi tényleg átdolgozta idilljeit bizonyitja az,hogy bántja Zrinyiászának az át nem dolgozása.Ebből tehát következik,hogy foglalkoztatta a versek átdolgozásának a gondolata,amely éppen a Viola idillekről juthatott

eszébe,melyeket átdolgozott.-

Megállapithatjuk azt is,hogy nem szerelme sugallta neki az idilleket,hanem az idillek szerelmét. Szerelmébe Vergilius költői hatása alatt élte bele magát:látva Draskovichék házában a hasonló helyzetet.-

Levonhatjuk azt a tanulságot,hogy Zrinyi idilljei nem egyebek Vergilius idilljeinek a paraphrázisainál s ezekre vonatkozik a Zrinyiász bevezetése is.-E dalok később szerelmét suggerálták s ennek a hatása alatt dolgozott.-A Viola-idillek igy mégis csak szivügyének egyéni emlékei,mert csak alakjok és élnevezésük szerint idillek.Voltaképpen szerelmi énekek,mint az Arianna sirása és Orpheus keserve.Szerelmi énekek annyira,hogy Imre Sándor abban a hiszemben van,miképp a szerelmet Balassa Bálint után ő veszi fel inditékul és tárgyul,holott már Rimay is irt virág-énekeket.-De el kell ismernünk,hogy az ő teremtő képzelete,amikor ez az érzés sugallja,sokkal magasabban és hatalmasabban verdes,mint Rimayé;hogy az ő hangja sokszor változik,mert egyszer elégiába,más-

szor ódába,majd ismét a pásztori élet eleven párbeszédességébe csap.-A természeti képek és hasonlatok,melyek idilljeiben buja gazdagsággal sorakoznak egymáshoz,a lyrai érzések festésére szolgálnak leginkább,s ezek uralkodnak amazokon.-Mindamellett ugy tetszik,hogy sokkal inkább a vitézségnek,mint a szerelemnek a megéneklésére volt hivatva Zrinyi.Sokkal inkább keresi a széles vonásokkal odavetett szinezést,a történeti részletezést,mint amennyire az a szerelmi énekek jellemével megegyezik.-Sokkal pazarabbul szedi és ontja képeit,hasonlatait a görög-római vallás és történetek alakjairól,a természet törvényeiből és példáiból,mint amennyire az érzelmi elemek felvehetik.-Az ő muzsája nem játszi és dallamos hangokat kezeli előszeretettel:örömestebb énekel hangosabb verseket:eposzt.-

- - - - - - - - - -

Zrinyi után a 18.századig nem találkozunk idillköltővel.Ebben a században irt ugyanis Faludi Ferenc klasszikus hatás alatt pásztorkölteményeket.-

Faludi összes költeményeit négy könyben adta ki.

A negyedik könyvben foglalnak helyet pásztori költeményei, a kisebb kedves és természetes hangu versek.-Faludi hat idillt irt, melyekben részint a természet örömeit, részben korának viszonyait öltöztette költői formába. Költeményeiből hiányzik a szerelem hangja és ahol egy helyen előfordul, ott sem a lelkéből fakad, hanem csak, mint Vergiliustól átvett motivum szerepel. Faludi lelke fogékony volt a természet iránt s felismerte a természetben azt, ami költői. S lelkének ez a vonzalma okozta egyrészről azt, hogy idilleket irt, másrészről, hogy idilleket irni divat lett korában.-

Faludi korának divatát követte akkor, midőn a nyugati nemzeteknél, különösen a németeknél és franciáknál nagyon felkapott müfajt, az idillt gyakorolta.-Faludi is csak követte korának a szokását, amennyiben a pásztorélet gyönyöreit ő is költői formába öltöztette. A francia költészet ismerete, annak a hatása látszik is idilljeiben, mégis Vergilius pásztorait utánozza, mert ezeknek a pásztorai inkább természetesebbek, mint a korabeli idillek idealizált pásztorai, akik természetellenes

hangon adnak kifejezést szivük örömének és bánatának.-

Az idillben uralkodó érzés és beszéd ugyanis kell,hogy egyszerü emberhez illő,nem ékes,hanem egyszerü,tiszta és nemes legyen.Faludi nem is ir szerelemről, mint Zrinyi,hanem a pásztorélet örömeiről,a természet kellemeiről és saját kellemetlen helyzetéről,miként ezt Vergilius is teszi.-

Vergilius és Faludi életkörülményeiket is beleviszik költeményeikbe.-A sors mindkettőjüktől megtagadta a gondtalan és bu nélküli életet.-Mindkettőnek sok okot adott a panaszra,mert mindketten olyan viszonyok közé kerültek,ahol lehetetlen volt a fájdalom és bu keserü hangját elnyomni.-Vergiliust Octavianus veteránjai a philippii csata után minden vagyonától megfosztották;Faludit XIV.Kelemen pápa rendelete alapján 1773-ban leszakitották a jezsuita rend kebeléről,melynek ő egyik hü és munkás tagja volt.-Vergilius azonban visszanyerte jószágát,Faludi pedig meghalt,mielőtt a jezsuita rendet visszaállitották volna.-

És Faludinak az életkörülményei okozták,hogy

olyan pásztorkölteményeket is irt,melyekben eltér az idill hangjától,mint Vergilius és lelkét az élet komolyabb része felé forditja,amikor szerzete eltörlése miatt érzett fájdalmának ad kifejezést verseiben.-Igy idilljei közül némelyek célzatosakká lesznek,felveszik az allegórikus formát,amint azt Vergiliusnál is látjuk.-

Azonban nemcsak ebben tünik ki Vergilius idilljeinek Faludira való hatása.-Faludi idilljeiben találunk eszméket,kifejezéseket és képeket,amelyeket teljesen Vergiliustól vesz át;azután pedig a leirásokban is Vergiliust utánozza Faludi.-Ugyancsak Vergiliustól veszi át a pásztorok isteneinek a festését is.-

Imre Sándor Faludi idilljeit alakra nézve olasz eredetüeknek mondja,de hozzáteszi,hogy bővebb bizonyitás nélkül.Azonban a bizonyitás nem is szükséges,mert, amint fentebb emlitettük,Faludi idilljeinek a megirásánál a klasszikus költőket tartotta mindig a szeme előtt.-Hogy tartalmat és lényeget,azután meg sorokat nem vesz át az olasz költőktől,mint ugyanő mondja később,az az előbb mondottakból folyik.-De vesz át Vergilius idill-

jeiből,amint azt látni fogjuk.-

Faludi idilljei között vannak olyanok,amelyek majdnem hü utánzatai Vergilius idilljeinek;s még azokban is,melyekben a tárgy eredeti,a hangot és az eszmét a legtöbb helyen Vergiliustól veszi.-Önállósága csak egyik-másik tárgy eredetiségében s a reminiscentiákban van,továbbá abban,hogy az átvett gondolatokat fel tudta magában olvasztani s más formában kifejezni.-

Faludi idilljeit alkalmi költeményei közé sorozzuk,mivel a jelentősebbeket,de különösen a két utolsót,az V.és VI.idillt,határozottan alkalom szülte: a már emlitett rendi megszüntetés.-Többször kifejezést ad keserüségének s a maga szelid módján magát a pápát is hibáztatja rendje feloszlatásáért.-Visszavonul rendje feloszlatása után Rohoncra,a gróf Batthyányiak birtokára és itt él még hét csendes munkálkodással eltöltött esztendeig.-Ekkor irja idilljeit,melyekben összekeveri a görög-latin idilli neveket a magyar pásztorok neveivel.-S valóban,ha ugy tekintjük ezeket az idilleket,hogy bennük a költő a magyar pásztorokra antik ne-

met rak,v[e]lük Pánt emlegetteti és Kelemen pápáról és a jezsuita rend-eltörléséről beszéltet,akkor az idillek valóban minden természetesség nélkül valóknak tünnek fel.-De ő nem a magyar pásztorokat antikizálja,hanem antik szerkezetü és személyzetü idilleknek ad magyarosabb szint,a magyar pásztorélet egyes vonásaival.-Az összekapcsolás igy is a korabeli barokk hatás alatt történt,de ez a legkevésbé sem bántó s a népies elem irodalmi méltatásához közeledést mutat.-Általában azonban kár,hogy e versek a század közepén nem láttak napvilágot,mert biztosan nevezetes hatással lettek volna költészetünknek kivált formai fejlődésére,amely a század közepén indult meg.-

Lássuk most már sorjában az idilleket,ezeket az egyszerü pásztorok életéből és a természetből vett képeket.-

Ezek eredetiségének kérdése és vizsgálása méltán megérdemli figyelmünket.-Az első "Meliboeus" cimü és allegórikusan zengi meg gróf Fekete György dicsőségét abból az alkalomból,hogy országbiró lett.-

Tityrus pásztor vig lakomára hivja fel társait.El is jönnek;van nagy sürgés-forgás;közben megered a szó és a pásztorok dialógban mondják el örömük okát:

Egy nagy hires pásztor.

Myrtillus:

Nyilván Meliboeus?

Tytirus:

Az!ha tudsz deákul:servet illum Deus!

Pásztorok birája,nyájunk reménységét,

Oltalmát,örömét,fényes dicsőségét,

Nem mondhatom mind ki,még több van eszemben,

Azonban tisztelem ingyenes szivemben.-

Mintha csak az ókori latin és görög idillek alakjai támadnának fel,hogy magyar jelmezben tévesszék meg az olvasót.-Nem engedhetjük meg azonban idevonatkozólag Révai felfogását,aki a következőket irja:"Faludi annyival is szebb munkát üzött,hogy nála nemcsak igaz magyar pásztorok,hanem igaz magyar nemzeti pásztorok járják a magyar mezőt,s a magyar erdőt."Ez azonban tulzás.Abból ugyanis,hogy Faludi idilljeiben ilyen kifeje-

zések vannak:bocskor,öreg gesztenye,lencse csörgés szalonnával,nyárson sütött kecskehus,légrádi bicsak,sip, lant,furulya,Mátra,Tátra hegyein--éppen nem következik eredetisége,mert tudjuk,hogy nem a szó,hanem a gondolat tartalma képezi valamely iró eredetiségének a mérő vesszejét.-Török Konstantin állitását,mely szerint"Faludi önálló,még a reminiscentiák hatása alatt is",tévedésnek minősithetjük.De lássuk a bizonyitékokat.-

Az első eclogában Faludinál Tytirus Myrillust hivja magához,hogy örömében ő is résztvegyen s elszámlálja,miből fog állani az ő lakomájuk:

Tejünk,turónk,sajtunk,öreg gesztenyénk,
Almánk,szivánk,körténk,szép puha berkenyénk,
Répánk,borsónk,lencsénk csörgés szalonnával.-
.....
Nyájas a tüz üljj le,lágy gyep van alattad.
/5-19 sor./

Mintha csak Vergiliust hallanók,amikor szintén az első idillben Tytirus éjjeli szállásra magához hivja a hontalan Meliboeust:

Hic tamen hanc mecum poteras requiescere noctem
Fronde super viridi:sunt nobis milia poma,
Castaneae molles et pressi copia lactis./I.79-81./

Menalcas szavai pedig,melyekkel az országbiró megválasztása fölött érzett örömének ad kifejezést:

Lejtőt jár a pásztor,láttam merre jöttem,
Versent ugrándoztak utánam,előttem.-
.....
Többet mondok,juhász,ég már az erdőség,
Örömtüz-rakással lángol a mezőség.-
.....
Ily szókat is hallék:Meliboeus éljen!
Bárány a farkastól már többé ne féljen!

emlékeztetnek Vergilius ötödik idilljében Menalcasnak arra a dicséretére,amelyben ő Daphnist,a pásztorok uj Istenét illeti:

Ergo alacris silvas et cetera rura voluptas
Panaque pastoresque tenet Dryadas puellas.-
Nec lupus insidias pecori,nec retia cervis
Ulla domum meditantur,amat bonus otia Daphnis.
/V.58-61./

Nyilván látszik tehát Vergilius hatása,ahonnan gondolatokat és hangot vesz át,mert a tárgy Faludié.-

Faludi második idillje,mely "Pásztorversengés" cim alatt jelent meg,a tárgyát egészen a római költőtől veszi.Vergiliusnál is sokszor előfordul,hogy a pásztorok egy verseny keretében énekelnek.Igy a harmadik idillben Damoetas és Menalcas,a hetedikben pedig Corydon,a juhász és Thyrsis a kecskepásztor versenyeznek énekükkel.-Faludinál Tytirus,a juhász és Corydon,a kanász találós meséket adnak fel egymásnak.-

Vergiliusnál a pásztorok jutalmat tüznek ki a győztes részére:

Ego hanc vitulam /ne forte recuses
Bis venit in mulctram,binos alit ubere foetus./
Depono/ /III.29-3o./

Tehát Damoetas egy üszőt tüz ki jutalmul,mig Menalcas bükkfapoharát teszi fel:

Verum id.Quod multo tute ipse fatebere maius,
Insanire libet quoniam tibi pocula ponam.-
Fagina./III.35-37./

Ugyanigy tesznek a pásztorok Faludinál is:

Koridon feltette két mázsás ártányát,

Tityrus kecskéjét és legjobbik bárányát.

Ugyancsak Vergiliusra emlékeztetnek Koridon szavai is, melyekkel felhivja Tityrust,hogy a bükkfa árnyékában versenyezzenek:

Tityre,ha tetszik,e hegyek aljában,

A kiterjedt bükkfák ernyős sátorában,

Legelőre hajtván csordánkat,nyájunkat,

Pásztori versekkel mulassuk magunkat.

Vergiliusnál Meliboeus:

Tityre,tu patulae recubans sub tegmine fagi

Silvestrem tenui musam meditaris avena./I.1-2./

Meg kell azonban jegyeznünk,hogy Faludi ebben az idillje-ben nem tudta,hogy milyen hang illik a természet egyszerü embereihez.Koridon ugyanis azt mondja,hogy dudáját Pántól kapta?pedig ő sertéseit magyar földön legelteti.Itt is a vergiliusi utánzás tünik ki,mert Vergilius idilljeiben is gyakran a pásztorok a müvelt rómaiak nyelvén beszélnek.-Faludi tehát még hibáiban is

követi mintaképét.-

Harmadik idilljében,a "Megint pásztorversengés" című-ben,Mopsus személyében a rosz költőket gunyolja ki.-

Thyrsis felszólitja Menalcast,a "gyermek pásztort",hogy hallassa szép szavát.-Menalcas enged a kérésnek és egy metaforában a tavasz megénekléséhez kezd:

Szép a tavasz,a tavaszt szeretem

.....

Kibujik a földből Vesta kis cselédje

... ...

Öltözik az erdő,virágokon járok.-

Énekének a jutalma egy szép kivitelü kupa.Igen ügyes ennek a leirása:

Thyrsis:

Mint az eresztett méz,oly édes éneked,
Azért a szép kupát méltán elveheted.
Nem rosz az ajándék,ha jól megvizsgálod,
A szép tavaszt itt is,ime feltalálod.-
Bokrosodik az ág,hant,liget változik,

Sok nemes virággal hegy-völgy illatozik,
Játszik,hever a nyáj és egymást nézgéli,
Pásztor és ebek közt napját bátran éli.-
A kecskés gyermekek karikát futtatnak,
Sokféle játékkal magok közt mulatnak,
Még több szép van rajta,feltalálod,vendég,
Kedves énekedért,ime az ajándék!

De mintha csak Vergiliust hallanók,amikor Menalcas poharának a szépségét szemlélteti:

.....pocula ponam
Fagina,caelatum divini opus Alcimedontis:
Lenta quibus torno facili super addita vitis
Diffusos edera vestit pallente corymbos.
In medio duo signa,Conon et-qui fuit alter,
Descripsit radio totum qui gentibus orbem,
Tempora quae messor,quae curvos arator haberet.-

/III.36-42./

Thyrsisnek Menalcas énekét magasztaló szavai is emlékeztetnek Vergiliusra:

Tale tuum carmen nobis divine poeta,

Quale sopor fessis in gramine,quale per aestum.

/V.45-46./

Faludinál az idézett helyen igy beszél Thyrsis:

Mint az eresztett méz,oly édes éneked.-

Faludi e költeményében leginkább Vergilius Palaemon c. pásztorkölteményét követi,mert a tárgyat is Vergilius eme költeményéből veszi.Miként Vergilius Menalcast és Damoetast fiataloknak mondja,éppenugy fiatal pásztorok versenyeznek Faludinál is.Azonban az elbeszélő részben,a költemény elején költánk Vergilius "Meliboeus" cimü idilljét utánozza.-

Faludi a költemény elején elbeszéli,hogy két kecskepásztor,Mopszus és Tirzis magukhoz hivják Menalkast, mert ennek az éneke nékik nagyon tetszik,különösen pedig Tirzisnek.Énekéért ajándékot is kap Menalcas,-

Vergiliusnál Meliboeus meséli el a költemény elején,hogy őt Daphnis hivta és szólitotta fel,hogy Corydont és Thyrsist,akik énekükkel versenyeznek,hallgassa meg és itéljen,hogy melyikük énekel szebben.-

De leginkább észrevehető Vergilius hatása a

leirásban,amint azt a Vergilius harmadik idilljében leirt bükkfapohár leirása rajzának az átvételéből is láttuk.-

És végül egyezést találunk még ott,ahol Faludinál Tirzis magasztalja Menalcas énekét és amely Vergilius ötödik eclogájában elmondottakra emlékeztet,amikor Menalcas Mopsus énekét dicséri.-A fentebb idézett részből azonban kitünik,hogy Faludi ezen a helyen az utánzás ellenére is önálló maradt,mert a hasonlat mindkét költőnél különböző.-

Faludi negyedik idilljében "Az aggódó pásztor" cimüben Alconnak Alexis iránt érzett szerelmét adja elő. Tárgya egészen Vergilius II.eclogájára utal bennünket. Vergiliusnál Corydon szereti Alexist,de hasztalanul kéri, az nem megy vele a pusztába lakni.Faludinál Alcon még meg is ajándékozza Alexist,de még igy sem tudja őt rávenni arra,hogy szeresse őt és ezért Alcon az élettől meg is akar válni:

Tudom mint halok meg:vannak még havasok,

Kifekszem,megesznek ottan a farkasok.-

Vergiliusnál igy beszél Corydon:

O crudelis Alexi,nihil mea carmina curas?

Nil nostri miserere?mori me denique coges.

Van Faludi ez idilljében egy részlet,melyet egyenesen Theokritostól vesz át és amelyet a teljesség kedvéért emlitek meg:Alcon álma ugyanis Asphalion álmát juttatja eszünkbe.-Asphalion aranyhalat fog álmában és esküt tesz, hogy felhagy ezután a halászással és királyi módon fog élni.Asphaliont aggasztja esküje,de jön Bias és eloszlatja aggodalmát./XXI.idill./

Faludinál pedig igy irja le álmát Alcon:

Bauban vagyok Moeri tegnapi álmomban
Egy szép álmot tarték szoritott markomban,
Kitekerte egyki hamissan kezembül
Most sem verhetem ki aggódó eszemből.-

Moeris megvigasztalja Alcont és a sipját ajánlja fel neki,hogy azt ajándékozza Alexisnek.A sip leirása igy hangzik:

Van egy drága sipom,amint Pán beszélte
Hermesnél Appolló látva elcserélte
Egy aranyvesszőért,erdőket,köveket

Vonszon nagy ereje és kemény sziveket.-

Ez a rész azonban már teljes egészében Vergiliusra emlékeztet:

Carmina,quae vultis cognoscite.....
Tum vero in numerum Faunosque ferasque videres
Ludere,tum rigidas motare cacúmina quercus,
Nec Phoebo gaudet Parnassia rupes./VI.26-29./

Mikor pedig Alcon a nem viszonzott szerelem bája miatt vizbe akarja ölni életét:

Hát a vizbe ugrom.....

akkor ki nem emlékeznék Vergilius pásztorának eme keserg szavaira:

Omnia vel medium fiat mare:vivite silvae.
Praeceps aerii specula de montis in undás
Deferar,extremum hoc munus morientis habeto.
/VIII.58-6o./

Midőn Faludinál Meris sipját felajánlja Alkonnak,hogy azt ajándékozza Alexisnek,mert annak hangja képes erdőket, köveket sőt még a legkeményebb sziveket is meginditani, amint a fenti idézetből láttuk,Vergilius hatodik idill-

jében Silenus éneke jut eszünkbe,mely olyan szép volt, hogy a faunok és a vadállatok táncolnak,sőt még az érzéketlen tölgyfa is megindult s bolongatott Silenus felé ágaival.-

Alkon Alexistől okozott bu miatt vizbe akarja veszteni életét.-Ugyanazt akarja tenni Vergilius nyolcadik idilljében egy pásztor,mert Nisa,akit szeretett, inkább versenytársának adta kezét,miként Damon énekli.-

Mit fentebb hibául róttunk fel Faludinak,az ebben az idilljében is feltalálható.Meris sipja Apollóé volt,Alkon pásztortáskájára és Koridon tökkobakjára a görög mithológia számos személyéhez kötött események vannak metszve.Az ilyen beszéd és leirás természetesen ellenkezik a pásztorok egyszerü gondolkozásával.Továbbá nem látszik természetesnek Alkon panasza sem.Miként a francia és német idillekben csak idealizált a pásztorok érzése és beszéde nélkülözött minden természetességet,s örömük vagy fájdalmuk csak képzeltnek tünik fel előttünk,ugy Faludinál is Alkon aggódó panaszát némileg nem érezzük igaznak,hanem egy kissé tette-

tésnek.Azután Alkon következő szavai sem illenek pásztorhoz:

Keljünk kis gondom van ott azon az ágon,
Segits,megköszönöm szépen másvilágon,

mert inkább pásztorhoz illő,ha erdőnek,fának vagy a sziklának panaszkodik,ha a kétségbeesés kinozza lelkét.-

Az ötödik idill,vagy:"Ismét pásztori versengés"és a hatodik ecloga,vagy:"A kesergő pásztorok" allegorizálják,hogy miképpen uralkodik az igazság helyett a hamisság.E két idill tökéletesebb kompozició,az utóbbi pedig ezenfelül történeti szempontból is nevezetes.

XIV.Kelemen pápa ugyanis 1773-ban a jezsuitarendet eltörülte.Ennek hire Faludi lelkét is aggodalommal töltötte el.Midőn pedig Kelemen meghalt,Faludi jobb időket remélt és örült,mikor meghallotta,hogy VI.Pinst választották helyébe.Ettől remélte ugyanis,hogy visszafogja állitani a jezsuitarendet.-

"Ismét pásztori versengés"-ben Faludi Vergilius-

"Palaemon" c.idilljét tartja leginkább szem előtt.Azonban Faludi a római költőnak "Moeris"c,idilljét sem téveszti a szem elől.Ebben Vergilius Menalcas pásztor álarca alatt panaszkodik az idők kedvezőtlen viszonyai miatt.Moeris,midőn kecskét Mantuába hajtja,Lycidassal találkozik,akinek Moeris saját szerencsétlenségét és urán,Menalcason elkövetett jogtalanságokat beszéli el.-

Faludinál Moeris és Mikon pásztorok a megváltozott időket és az uralkodók jogtalanságait versenyezve éneklik.-Az énekeikkel egymást ingerlő pásztorok igy beszélnek:

Halottam a minap a szőlők aljában
Egy kis bodzafának büdös árnyékában,
Csikorgó nádsippal kinoztad versedet,
Nyassán perjén mondád nyálas énekedet.-

E szavakkal bosszantja Thyrsis Mikont,mintha csak Menalcast hallanók,amikor Vergiliusnál Damoetas énekét kigunyolja:

Cantando tu illum?aut unquam tibi fistula cera

Iuncta fuit?non tu in triviis indocte solebas
Stridenti miserum stipula disperdere carmen.

/III.25-27,/

A kötődés tovább tart,Mikon Thyrsisnek veti szemére a bünét:

Láttunk a szilvásban,mikor loppal ettél,
Leugatott az eb,a csalánba estél,
Lappangva bürökből kis sipot faragtál,
Versent a békákkal valamit károgtál.-

Ez a gondolat szintén meg van Vergiliusnál.Menalcas Damoetas bünét igy emlegeti:

Non ego te vidi Damonis,pessime,caprum
Excipere insidiis,multum latrante Lysisca?
Et cum clamarem:quo nunc se proripit ille?
Tityre,coge pecus,tu post carecta latebas.

/III.17-2o./

Ugyancsak Vergilius harmadik idilljére emlékeztet a győztes pásztor részére jutalmul kitüzött üsző és bükkfapohár leirása is:

Faludinál Mikon habpipáját tüzi ki:

Tegyünk fel valamit.Én szép habpipámat!

Az a mód,amellyel a két költőnél a pásztorok egymást versenyre hivják,ugyanaz,de a gondolat sem különböző.-

Vergiliusnál Damoetas igy szólitja versenyre Menalcast:

Vis ergo inter nos,quid possit utergue vicissim
experiamur./III.28./

Faludinál Thyrsis igy hivja fel Mikont:

Már ne gyalázkodjál,keljünk a próbára,
Megválik,ki lészen nyertes utoljára.-

Versenybiró is van mindkét költőnél:Palaemon.Ennek a jelenlétében igy kezd Mikon a kor jogtalansága ellen panaszkodni:

Felfordult a világ,eltörött tengele,
Régi csapásának,se nyoma,se hele.
.....
A forgott juhászok messze kergettetnek,
És a sohonnajak előkerestetnek,
Aegon vasat pendit,nem kell erre tanu
Nem kell a bizonyság,elég a vád s gyanu.-

Vergiliusnál ugyanigy tesz Moeris,aki Menalcasnak,urá-

nak a szerencsétlenségét és a rajta elkövetett jogtalanságot igy rajzolja:

O Lycida,vivi pervenimus,advena nostri
/Quod nunquam veriti sumus/ut possessor agelli
Diceret:haec mea sunt,veteres migrate coloni.
Nunc victi tristes /quoniam sors omnia vertat/
Hos illi /quod nec bene vertat/ mittimus haedos.
/IX.2-6./

Azután Mikon elősorolja énekében a veszedelmet jósló jeleket:

A baglok huhognak,rut ebek ugatnak,
Farkasok dühödnek,juhokat szaggatnak,
Pán azt mondá nekünk,ezer gonosz jelek,
Fergetegek lesznek,rontó vesztő telek.-

Hasonlóan szól a Meliboeusra vonatkozó jóslat:

Saepe malum hoc nobis,si mens laeva non fuisset,
De coelo tactas memini praedicere quercus,
Sape sinistra cava praedixit ab ilice cornix.
/I.16-18./

Palaemon versenybirónak tetszik mindkét versengő pásztor

éneke,éppen ezért itélete alapján meg is tartja mindkettő a kitüzött jutalmat,amint azt Vergiliusnál is látjuk.-

Lássuk tehát,hogy mindkét költő a kor mostoha viszonyai miatt kesereg.De,bár mindkettőnek a lelkét más ok tölti el keserüséggel,talán mégsem tévedünk,ha azt állitjuk,hogy Faludinak Vergilius adta az ösztönzést, hogy ilyen tárgyat is idill formájába öltöztessen.-

A hatodik ecloga,vagy "A kesergő pásztorok" cimü, tárgyra nézve az előbbihez tartozik,minthogy az előbbiben a pásztoroktól megénekelt dolgok az utóbbiban foglaltakkal nyernek kiegészitést.-

E költeményben két pásztor,Meris és Mopsus,a magok és nyájaik szerencsétlen helyzetéről énekelnek,még elkeseredetteb hangon,mint az előbbiben.Mig igy bubamerül lelkük,váratlanul megjelenik Menalkas,aki őket kedvező hirrel lepi meg,mert Pán,aki irányukban eddig kegyetlen volt,meghalt.Most a pásztorok szomorusága örömmé változik,mert az uj Pán,amint Menalkas mondja,jobb és igazságosabb lesz irányukban.Miként látjuk,Faludinál itt is

eredeti a tárgy.De azért érezhető Vergilius hatása,mert, mint allegórikus idillben szükséges,Kelemennek Pán nevet ad.-A jezsuita-rendet pedig nyájnak nevezi.-

A pásztorok szerencsétlen helyzetét még jobban feltünteti Maeris beszéde,aki elpanaszolja,hogy a pásztorok nevét lemosták,kevés birtokukat széthányták és most már nincsen se nyájuk,se erdejük,ahol legeltessenek.Csak lézengenek,bujdosnak,s nem tudják,hogy mihez fogjanak,vagy merre menjenek.Igy beszél Maeris:

Más szelek fujnak most,lemosták nevünket:
Felturták,elhányták kevés mindenünket.
Se nyájunk,se erdőnk,ahol telelhessünk.
.....
Lézengünk,bujdosunk,se szelünk,se partunk,
Azt sem tudjuk:mihez,azt sem:merre tartsunk.

Vergiliusnál hasonló módon beszél Tityrus:

Nos patriae fines et dulcia linquimus arva,
Nos patriam fugimus.....
.....undique totis
Usque adeo turbatur agris./I.11-12./

Szép leirással festi Faludi a természet részvétét a pásztorok szerencsétlen helyzete iránt:

Pásztorok esetin sirtak ki virágok,
Busultak,fonnyadtak szép zöldelő ágok,
Egymásra borulván sirtak a napaeák,
Fákkal élő-haló drádes szüz nymphák.
Magas sugár fáknak lecsüggöt tetejük,
S mint tőlük kitellett,szomorkodott fejek,
Nevezetes vizek fenékig apadtak,
Erdő,mező,berek,fü,fa elhervadtak.

Ez a leirás is Vergiliustól való.A hütlenül elhagyott pásztor iránt a fák és sziklák szeretetüknek és sajnálkozásuknak igy adnak kifejezést:

Illum etiam lauri,etiam flevere myricae.
Pinifer illum,etiam sola sub rupe iacentem
Maenalus et gelidi fleverunt saxa Lycaei.

/X.13-15./

Rokon gondolatot ad mindkét költő,amikor a föld termékenységét Faludi Pán bettenetes uralmának,Vergilius

pedig Daphnis halálának tulajdonitja.-

Faludinál igy mondja ezt el Moeris:

Pán alatt,/ugy hallik /nem szolgált az idő,
Gyümölcstelen,meddő vala az esztendő,
A gazdák is vallják:vékonyan maradtak,
Többet vetettek be,hogysem learattak.

Vergiliusnál pedig igy kesereg Menalcas:

Tu decus omne tuis,postquam te fata tulerunt,
Grandia saepe,quibus mandavimus hordea sulcis,
Grandia lolium et steriles dominantur avenae.
Pro molli viola,pro purpureo narcisso
Carduus et spinis surgit paliurus acutis.

/V.34-39./

E bő szemelvény eléggé igazolja,hogy mit tarthatunk Faludi idilljeinek az eredetiségéről.Ámbár Toldy Ferenc szépeknek nevezi őket /A Magyar Költészet Története.314.lap./ s ezt a nézetet osztja Thewrewk Árpád /Faludi Ferenc mezőnyei.13 lap./,mi ennyire nem tudunk lelkesülni.Igaz ugyan,hogy e költemények dialógjai nem erőltetettek,költői szinezés is van bennük,de i-

degen alakok vonulnak fel bennük,idegen neveket emlegetnek magyar öltözetben.Személyei,a cselekvés magyaros zamatja mellett,otthonosak a görög-római mythológiában,mint akár Vergilius pásztorai.Méltám irhatta tehát Beöthy Zsolt:"Divatos idilljei épp ugy,mint nagyobb erkölcstani munkái,csak olvasmányai visszhangjának tetszenek."/A Magyar szépprózai elbeszélés.225./ Négyessy pedig a következő szavakkal jellemzi működését:"Faludi eredetisége inkább az izlésben van,mint az alkotásban,hiszen e müveiben is többnyire idegen mintákat követ.Kevés anyagát sokféle müformában fejezte ki:kedvvel ujitotta a belső formát,keresté a müvészi szerkezeteket,a váltakozó,a páros énekeket,a refraint, az elmés fordulatokat s nagy érzéke volt a dal kerekdedsége iránt."/Képes Magyar Ir.tört.5o3.lap./

Összegezve az elmondottakat e pontban csatlakozunk Belják Pál véleményéhez,aki igy ir /Ir.tört. Közl.1895.164.lap./:"Faludi lyrai költeményeiben három dologban tér el költő társaitól.Először meglep

emelkedett,tiszta és mégis természetes hangulatával.Képei, hasonlatai és jelzői rendkivül finom és gyöngéd,minden egyes esetben nemes érzésre mutatnak.A nemes és lágy kedélyesség apró,finom szikrái fel-fel-villannak majd minden egyes sorában.Faludinkat ezen igazán költőies hangulatja és kedélye folytán eredetibbnek kell tartanunk bármely költő társánál,akikkel egy időben müködött.Második dolog,amely figyelmet kelt a magas és tiszta erkölcsi és vallásbeli fogalom -és eszmekör,mely tápot ad kedélyének és költői lelkének.Ez legjobban lyrai verseiben vehető ki.Ezért mondjai Révay röviden,hogy:"Amit még az e nemü magyar költeményekből olvastam,az igazat szabadon kimondván,mind árnyék,mind semmi ehhez képest." Révaynak ezen itéletét megmagyarázza a harmadik szempont, amelyből kiindulva Faludi költői eredetiségéről szó lehet,ez pedig nyelvezeti technikája."Másban Faludi nem mondható teljesen eredetinek,amint azt a fentebbi tárgyalás folyamán láttuk.-

Nem fogadhatjuk el azonban Imre Sándornak azt az állitását,amely szerint Faludi olasz eredeti után

irta volna idilljeit.Hiszen Faludi költészetében sehol sem leljük fel az olasz égnek azt a rendkivüli befolyását a lelkületre,amit Toldy belemagyaráz,sehol az éjjeli szerenádák hatását dalain,sőt szinte meglepődünk,hogy a müvészet e klasszikus hazájában a rennaissance nagyszerü alkotásai között,a külső világ ingere megtompul lelkületén és az olvasó mindig csak a bölcselkedőt látja müveiben maga előtt.-Nem láthatjuk igazoltnak Toldy ama állitását,hogy"az olasz ég kicsalta Faludi lyráját az alvó lyrájából."Hiszen ugy irja költeményeit,mintha nem is Rómában,hanem a világ valamely szögletén,a görög és római klasszikus kornak a szineskedő franciás és olaszos világnak az elve,vigyázó szeme nem környezetén csüngene,hanem a távoli hazájának a sorsát mérlegelné,fölötte őrködnék.Idilljeiben nincsen olasz hatás,kizárólag klasszikus,különösen pedig vergiliusi.Vergálius lebegett előtte az idilljeinek az irása közben,Vergiliustól vett át képeket,gondolatokat és nem is szerencsétlen

módon.A klasszikus idillt Zrinyi után a magyar irodalomban tökéletesebb formára akarta emelni,ami sikerült is neki többé-kevésbé.Föltétlenül értéke az,hogy szép nyelven adta a klasszikus világ hangulatát,magyar jelmezben és magyar személyek ajakán.-

-.-.-.-.-.-.-.-.-.

Faludi,amint láttuk,inkább a kor divatának hódolt akkor,amidőn a természet iránt való vonzalmának engedve irt pásztorköltemények et.A magyar klasszikai költői iskola egyik lelkes,hazafias tagját egy magasabb cél ösztönözte összes költeményeinek,s igy idilljeinek a megirására is.

Ez a cél pedig nemzeti volt,mert a haza önzetlen fia látta azt az elmaradottságot,érezte azt az elparlagiasodást,amely a magyar nyelv müvelése és szépitése terén mutatkozott.

A 18.század végén keletkezett költői iskolák közül a franciások eszméket hirdettek,azokat terjesztették,mig az ó-klasszikai iskola hiveinek a magyar nyelvnek elhanyagolt állapotából való kiemelése volt a

főtörekvésük.

Ennek az iskolának munkás és a nemzeti érdekekért igazán lelkesedő,bár nem a legkiválóbb tagja volt: Baróti Szabó Dávid.Ő is előharcosa volt a nemzeti nyelv müvelésének,ő is a szebb és jobb magyar nyelv kialakulásáért küzdött.Törekvéseit és célját,melyek az ó-klasszikai iskola minden egyes tagjára jellemzők,maga mondja el a "Társaságkötés"cimü költeményében.Panaszkodva mondja ebben,hogy a magyar nyelv "vastag ködbe borult", s a szomszéd nemzetek nyelvével szemben nagyon elhanyagolt állapotban van és senki sem törekszik ez állapotából való kiemelésre.-"Mely fényre verődtek más népek", akik sok nemzeti nyelvükön irott müvekkel,hatalmas irókkal dicsekesznek.-Buzdit minden magyart,aki csak egy csekély kis tehetséget érez magában,hogy az ragadjon tollat,"s kiki,ahogy tetszik,keljünk versenyre magunk is", hogy vetélkedve kiragadhassuk nyelvünket "parlagosodásából" és " az éket egymás között verselve,reáfürtözve,ruházzuk."

"A Magyar Ifjuséghoz" cimü ódájában is a magyar nyelv védelmére és müvelésére buzditja az ifjakat,s

"gróf Ráday Gedeonhoz"irott költői levelében pedig már örül,hogy milyen sok költő van,akik már namzeti nyelven irnak.

Ez a törekvés ad azután Baróti Szabó Dávid költeményeinek jelentőséget,mert különben egynéhány ódáját, költői levelét és epigrammáját kivéve,müveiben nem sok a költőiség.-Tárgyuk mindennapias,hiányzik belőlük az eredeti eszme,de annál több bennük a klasszikus reminiscentia.Nyelve sem költői.Vannak jó magyar szólásai,de van sok népies,parlagias kifejezése is.Költői kifejezést csak igen kevés helyen találunk nála.-

A fent elmondottak idilljeire is ráillenek.A klasszikai iskola hivei az antik költészet csodálatába merülve nemcsak a versformákat,hanem egyes költői műfajokat is igyekeztek átültetni a magyar költészetbe. Barótinak,mint az antik költészet egyik buzgó olvasójának és követőjének,nem kerülhette ki figyelmét a klasszikus idill.Le is forditotta Vergilius összes idilljeit,s maga is irt olyan költeményeket,melyeket az idillek sorába sorozhatunk,bár nem ő volt az első,aki a klasszikus hatás alatt ilyenféle költeményekkel felle-

pett.Olyanfélék az ő pásztorköltemények is,mint amilyenekkel Faludinál találkozunk.Allegórikus idillek.Tárgyukat nem a pásztoréletből meriti,hanem csak a formájukat tekintve nevezhetők pásztorköltemények.Ő is, mint ahogyan Faludinál láttuk,egyik-másik idilljében, valamelyik nagyobb,kiválóbb egyént dicsőit,vagy pedig valamelyik jóismerősének külső és belső jótulajdonságait magasztalja bizonyos alkalomból,akinek a társaságában néhány vidám percet töltött.-Vagy pedig barátjával társalog pásztorok álarca alatt,néhány célzást téve a kor irodalmi viszonyaira.

Baróti Vergiliust vette mintául.Tárgyat azonban nem kölcsönöz tőle,mert idilljeinek a tárgya mind eredeti.Részint magyar lelkesedéséből meriti,részint egyes személyekhez való viszonya szolgáltatja idilljei tárgyát.A eredeti tárgyból kifolyólag egyes pásztorköltemenyeiben önálóbb is és csak néhány klasszikus reminiscentia vagy gondolat emlékeztet bennünket Vergiliusra.-

De azért,ha egészen önálló marad is,néhol

tartalomra,Vergilius idilljeinek a hangját már nem tudja nélkülözni.-

A személyek természetesen mind Vergiliusból valók.Tisztán pásztorkölteménye egy sincs.Az összes idilljeit bizonyos célzattal irta,melyekben ő beszél a pásztorok képében.Csak egyes helyeken csendül meg idilljeiben igazi pásztori hang és csak néhol találunk pásztorokat jellemző cselekvésmódra,szokásokra.-

Első idill-szerü költeménye:"Daphnis hat megjelenésben."Ezt a költeményét gróf Batthyányi József tiszteletére irta,mikor Esztergomba ment érseki székének az elfoglalása végett.-Tirzis,Mopszus,Damétás és Koridon pásztorok képében dicsőiti az érseket,akinek Daphnis nevet ad.Amint látjuk a tárgy eredeti,de csakis a tárgy,mert különben Vergilius Daphnis cimü idilljének a mintájára készült tartalmilag sok kölcsönzött eszmével.-

Barótinál megtudják a pásztorok,hogy Daphnis, a pásztorok feje,székhelyére megy,s Komáromnál is megállapodik egy kis időre.Itt a pásztorok örömdalokkal dicsőitik,s igen örülnek az érkezésének,de gyors távo-

zásán nagyon elszomorodnak.-

Szabó Dávidnál az utánzás ellenére is mutatkozik némi önállóság annyiban,hogy a pásztorok énekében és magasztaló szavaiban nem a szomoruság,hanem az öröm hangja jut kifejezésre,mig Vergiliusnál a pásztorok Daphnis halálán kesergve szomoru hangon éneklik nagyságát és dicsőségét.Vergiliusnak is és Barótinak is dicsőitő költemény az idilljük,csak hangban nagyon eltérők.-

Amint Vergiliusnál Daphnis övéinek ékessége, Baróti Daphnisa "fényessége a jámbor pásztori rendnek."

Vergiliusnál a pásztorok,Satyrok,Nimphák,sőt még Apolló is gyászolják és siratják Daphnist,Barótinál ugyancsak a Satirok és Nimfák örülnek és táncolnak, mert "a főbb pásztori páltza mások előtt ő rá szállott." Vergiliusnál a nyájnak nem izlik az étel és ital a nagy szomoruság miatt,Barótinál vigan legelésznek a nyájak, mert a főpásztor is itt van.Vergiliusnál gyászol az egész természet,itt a folyók vigabban folynak,a füvek is szebben zöldelnek.-

Vergiliusnál sok helyen előfordul a pásztorok részéről az ajándékozás.Ugyanez megvan Berótinál is, ahol a kis Licidas háromnapos fehér bárányt akar Daphnisnak ajándékozni,amint Vergiliusnál a pásztor Alexisnek két fehér kecskét.-

Baróti költeményén végigvonuló vigságot azonban a költemény végén szomoruság váltja fel,mert a főpásztor távozik.-

Baróti sem kerülte ki azonban azt a hibát,amelybe a legtöbb idillköltő beleesett,ha idilljét allegórikusan irta.Nem tud ő sem teljesen a személyei mögé rejtőzni.Kitör belőle a lelkesedés ódai hangja, s a költeményben Mopszus és Damon pásztorok inkább szónokok,mint egyszerüen beszélő emberek.Ami kevés költőiség van Barótinál nyelv tekintetében,abból azután még a pásztorok ajakára is jut.De ezt nem is képzelhetjük el másként.Hiszen ő magasztaló,alkalmi költeményt irt,s igy nem csodálkozhatunk,ha az önkéntelenül kitörő lelkesedés áttöri a forma határait.-

A következő két idillje is alkalmi költemény

Pyber Ferenc nejéhez.-

A Pyber család Virten,Komárom vármegyében lakott.Baróti a családdal ismeretségben és jóviszonyban lévén,kassai tanárkodása idején is többször megfordult bizonyos alkalmakkor a családnál,s a nyári szünetet pedig rendesen Pyberéknél töltötte Virten,amint maga mondja a költő:"mert Virt igen kedves nyári üdülőhelye volt."Részint Virt kedves és hangulatos tájéka, részint a család vendégszeretete,nyájassága nem tudta soha elfeledtetni Barótival Virtet.Nem is tudta elfelejteni soha Virtet,sem a Pyber családot.Azután Virt környékének természeti szépségeit rajzolja, majd pedig a Pyber család egyes tagjait keresi fel bizonyos alkalmakkor,leginkább névnapkor egy-egy dicsőitő költeménnyel.Ha Virten tartózkodott,onnan való távozását is megörökiti legtöbbször egy-egy bucsuzó költeményben,megszólaltatva bennük egy csekély elégiai hangot.-Pyber halála fölött is kesereg egy elégiaszerü költeményben,melyben némely helyen felemelkedik az óda hangjára is és eltelik maga is a

reá nézve közeledő halál borongós sejtelmével és vágyával.Ezeknek a költeményeknek mind a belső,mind pedig a külső formája különböző.Vannak köztük levelek hexameterben,egy-két gyenge óda sapphói versszakban,elégia alcausi sorokban,azután az idilljei szintén klasszikus formában.

Pybernéhez irott első idillje hangja ugyanolyan, mint a fentebb tárgyalt pásztorkölteményé,mert a pásztorok:Mopszus és Damon itt is magasztaló éneket mondanak felváltva.Baróti néhol Vergilius első idilljének a menetét követi.Mopszus beszédmódja nagyon hasonlit Tityruséhoz,mert ez esküdözik,hogy sohasem felejti el Octavianust.Mopszus is esküdözik a nagy Pánra,hogy a pásztoroknak jobb asszonyuk sohasem volt.Damon még életét is képes volna feláldozni érte.De Vergilius "Alexis"cimü idilljéből is vett át Baróti.Barótinál Mopszusnak is két kecskéje van,miként Vergiliusnál a pásztornak.Barótinál a két pásztor a forróság kezdetekor végzi be énekét,Vergiliusnál napnyugtakor.-Ugyanakkor hagy fel Vergiliusnál Corydon pásztor panaszával.Látjuk,hogy a

gondolat ugyanaz mindkét költőnél kis különbséggel.-

A Pybernéhez irott másik alkalmi költemény szintén magasztaló.Damon mond magasztaló éneket furulyáján, azonban Zoilnek nem tetszik,hogy Virtről szól furulyája,meg az egyformaság sem tetszik neki,mert Damon mindig ugyanazokat a hangokat hallatja.-Zoil hiába kéri azonban Damont,hogy más tárgyról énekeljen,mert ez nem hajt szavaira.Zoil azután keres más furulyást,ki majd kedvére furulyáz neki.-

Forma tekintetében szintén utánzat ez az idill és pedig emlékeztet Vergilius harmadik idilljének az elejére,ahol Menalcas ócsárolja Damoetas énekét,amely nem kielégitő.Egyébként tárgyra és tartalomra nézve eredeti.E két pásztorkölteménye már sikerültebb,mert hangja és nyelve inkább pásztorokhoz illő.-

Pyber Ferenchez Baróti szintén két alkalmi költeményt irt idillformában.Az elsőben Mopszus és Koridon felváltva sipjukon énekkel magasztalják Pybert sok szép erénye miatt.Egyszerre csak kellemes siphangokat

hallanak és elhallgatnak,mert belátják,hogy az ő énekük nincsen olyan szép.Az egész költemény emlékeztet Vergilius hetedik idilljére,melyben Corydon és Thyrsis versenyeznek énekkel.Hasonlat kedvéért Barótinál is megénekli a pásztorok a természet kellemeit,amint azt Vergiliusnál is teszik.Amilyen szép a természet tavasszal, éppugy diszére válnak Pyberhek erényei.Amilyen rakottak gyümölccsel a fák ősszel,ugy koszoruzzák őt erényei.

Az első költemény Pybernek belső nemes tulajdonságait ismertette meg,a másik magasztaló költeményben külső jelességeit énekli meg versenyezve Uzong és Alkon,mert amit könyvekben irtak róla,felét sem teszi ki erényeinek.

A költemény Vergilius harmadik idilljének /Palaemon/ mintájára készült,bár tartalomra nézve néhány kölcsönzött eszmétől eltekintve eredeti.-

A versenyre való szólitás Zondától éppen azon okból történik,mint Vergiliusnál.Itt Palaemon szólitja fel versenyéneklésre Corydont és Thyrsist.

Alternis dicetis:amant alterna Camenae./III.59./ Barótinál Zonda igy szól:

S mondjatok más diszit elő változva.Szeretnek
A Muzsák viszonyos dallal mulatni.-

De Barótira e költeményben hatással volt még Vergilius első és ötödik idillje is.Alkon lakomája emlékezetünkbe hozza Tityrust,aki Meliboeust megvándégeli.Az a hely pedig,ahol Alkon felhozza,hogy Pyber miatt betegségben még a nyáj is szomoru volt,Vergilius Daphnis c.idilljéből való.

A" PÁSZTORI ENYELGÉS" cimü egy leány ügyességét,szorgosságát és szépségét dicséri,akit a költő ékes nimfának nevez,ki valószinüleg Pyber egyik leánya volt.Vergilius hetedik idilljének a mintájára készült e költemény,mert Barótinál Koridon és Mopszus versenyeznek énekükkel.Különben tartalomra nézve eredeti néhány klasszikus reminiscentiát kivéve.Igy a leány olyan szépen énekel,mint Orpheus.Azután a viruló természet,amelyhez a leány szépségét hasonlitja,

Vergilius fent megnevezett idilljében foglalt természeti leirás utánzata.-

"Virttől Butsu-Vétel" hangban és gondolatokban egészen Vergilius utánzása.Az egész Vergilius első idilljének mintájára készült.Damonnak barátja távozik Virtről,de Damon erről a szándékáról le akarja beszélni. Damon barátjának,Lycidasnak,távozását fájlalja,de Lycidas megigéri,hogy visszaemlékezésül minden holdtöltekor sipja hangzanai fog.-

Mint látjuk a költő magának Damon,barátjának pedig Lycidas nevet ad.De Lycidas is maga a költő s igy nem valamely barátja,hanem maga vesz bucsut fájó szivvel Virttől.

Miként Vergiliusnál az első idillben Meliboeusnak fájó szivvel kell távozni nyájával Mantuából,ugy Lycidasnak is el kell hagynia Virt szép rétjeit és kék völgyeit.Ott kell hagynia Virtet,mert maradását irigyki az ég,miként Meliboeusnak.Lycidas Pestnek oly sok jóval tartozik,mint Tityrus Rómának,mert mindketten tapasz-

talták a kegyességet.Miként Tityrus nem tudja feledni Rámát és sok köszönettel tartozik neki,ugy Lycidas sem tudja feledni Pyber Ferencet.De utánzás ellenére is szabadon alakit költőnk,mert ami Vergiliusnál Tityrus beszédében szomoru visszaemlékezés csak azt adja Lyciás szájába.De Vergilius kilencedik idilljének /Moeris/ hatását is érezzük,amennyiben Damon szavai emlékeztetnek Vergilius Lyciásának a beszédére.A költeményt nevezhetjük még Szabó Dávid legjobb idilljének,de az allegória ellen itt is vét,mint másutt.-

Költőnk utolsó idillje a "Barótról",mely egészen eredeti,mint tárgyra,mint tartalomra nézve, csupán csak a költemény elején tünik fel Vergilius harmadik idilljének hatása,amennyiben a költő átveszi a versenyző pásztorok beszélgetésének a módját.-

Barótinál Damons és Thirzis beszélgetnek. Damon felhotta Tirzisnek,hogy furulyáját Meris már nem fogja bevülni,mert rajta mindig egyet fuj.De Tirzis ezzel nem gondol.Már különben Damons is meg-

sokallta az egyhangu éneket. Midőn Tirzis az okot megmondta, hogy miért énnekel mindig Virtről, Damons megnyugszik, sőt biztatja, hogy énekljen tovább is. Végre Tirzis is belátja tévedését, hogy Barótról kellene énekelnie, mert hiszen Erdély az ő szülőföldje. Ezt ajánlja is neki Damon, hogy az a megszólástól ment legyen. Most azonban Tirzis nem énekelhet Barótról, mert elfogja a keserüség, mivel nem a régi, boldog Barót már az.-

Mint látjuk itt is az egyik pásztor a másiknak az énekét ócsárolja, miként Vergiliusnál. Itt is van az éneknek birája, Meris, miként Vergiliusnál Palaemon. Csakhogy Barótinál Meris nem avatkozik bele a két pásztor civódásába, hanem maga Damon, az egyik pásztor, ismeri el Tirzis énekének jogosságát.-

Ez idillben különben a költő a maga fölött mond birálatot, hogy mindig egy tárgyról énekel. Joggal mondhatná azt is az olvasó, mert nem tekintve e pásztorköltemények gyarlóságát, egyhanguságot is szül, hogy a költő tárgya mindig Virt. De az allegóriából itt is szinte

kiri a valóság.S éppen ez a valáság tesz bennünket kissé elnézőbbekké a költő irányában,mert korában igazat szól, mikor Damons szavaival védi magát:

.....bár tennék többet is,amit
Tész te:magát leverett nyelvünk még kárba vehetné!
Gyásza helyett fényt venne,sokat megirigyelne néki
A szomszéd Nemzet.

.- .- .- .- .- .-

Ha most végül e három költő idilljeit tekintjük, azokat az idegen hatás ellenére sem mondhatjuk puszta utánzatoknak,mert mind a háromnál találunk némi eredetiséget ugy tárgyra,mint tartalomra nézve.Zrinyinél és Barótinál a tárgy egészen eredeti.Faludinál is van eredeti tárgy,de ő tárgyat is Vergiliustól kölcsönöz.Zrinyi a formát Tassótól veszi,Faludi és Baróti Vergilius idilljeinek a formáját utánozzák.Hangulatot azonban mindhárman vesznek Vergiliustól.-

Mind a három költőnek hibája,hogy Vergiliust olyan tekintetben is utánozzák,amiért már ezt is megrótták.Vergilius pásztorai ugyanis igen sokszor nagytudó-

sok,s a müvelt rómaiak nyelvén beszélnek.Zrinyinél a vadász is jártas a görög-római mithológiában.Faludinál görög nevü magyar pásztorok vannak,kik jóllehet magyar viszonyok között szerepelnek,mégis gyakran egyszerüségük és együgyü gondolkozásuk ellenére is sokat tudnak a görög hitregéről.Barótinál is találunk hitregei vonatkozásokat,de már kevesebbet s ezt annak tulajdonithatjuk,hogy idilljeinek tárgya mind magyar viszonyokra vonatkozik.Nála is hiba azonban, hogy pásztorokhoz illő beszéd helyett magának a költőnak a hangját énekli.

Mig Zrinyinek azonban a hiba könnyebben megbocsátható,mert csak tudnunk kell,hogy korában minő költői müvet neveztek idillnek.Faludinál és Barótinál már inkább hibául róható fel az ilyesmi,kik Vergiliuson kivül bizonyára is Theokritost is olvasgatták.-

Mindazonáltal mind a három költő idilljeiben találunk elég magyar vonatkozást,sőt mondhatjuk,hogy

Baróti e tekintetben tultesz Zrinyin és Faludin is.

Igy Zrinyi idilljeiben,mihelyt az olasz és klasszikus idill hatása alól szabadulni tud,olyan helyeket is találunk,melyek a magyar jelleget tükröztetik vissza.Igy Viola diófa alatt nyugszik,a vadász a Dráva vizében nézegeti termetét,nem pedig a tenger sima tükrében.Azután a tulipán,viola és rozmaring a magyar nép kedves virágai.

Faludi magyar pásztorokat szerepeltet,kik majdnem teljesen magyar viszonyok között élnek,a magyar pásztor jellege és szokása sokszor kifejezésre jut nála.Azután a pásztorok magyar földön, Bakony erdejében és a Tátra aljában legeltetik nyájaikat.Éppen ezért dicséri Révai Miklós is Faludi idilljeit:"Ami még nálunk efféléből költetett,mind árnyék az övéhez képest.Ott mosolyog az együgyü természet,ott kellemeteskednek az eleven festett pásztor ábrázolatok."

Révai dicsérete egy kissé tulzottnak tünik

fel,de ha meggondoljuk,hogy Faludi olyan korban irt, amelyben a nemzet szelleme mintegy haldokolni látszott,akkor a magyar szellem ily mérvü megnyilatkozása is elismerést érdemel.

Barótinak az idilljei tele vannak magyar vonatkozásokkal,mert bár tárgyuk sem valami általános dolog,hanem a költőnek a saját vászonyai.Baróti pásztorit Vergiliustól vette,de ezek is Virt zöldelő rétjein furulyáznak,Erdély hegyein őrzik nyájaikat s az évek számát somfa botra róják fel.stb.

Meg kell még jegyeznünk,hogy Faludinak és Barótinak nyelve nem éppen költői,sőt mondhatni sok helyen pórias.Nem kell azonban elfelednünk,hogy a költő gyakran önkéntelenül lesz póriassá,midőn népies akar lenni,hogy a nép egyszerü gondolkozásának és beszédének a természetnek megfelelően adjon kifejezést.-

Habár Zrinyi,Faludi és Baróti idegen hatás alatt irták is idilljeiket,azért költői erő egyiktől

sem tagadható meg,mert amit az idegen iróktól veszsznek át,az sokszor költői ihletük lángjával felolvad és egészen átalakitva jut kifejezésre.-

E három költő idilljeit ma már nem nagyon élvezzük,de korukban azért megvolt a megfelelő hatásuk.S ha tekintetbe vesszük régibb irodalmi viszonyainkat,ugy e költőknek nemes céljuk minden esetben méltánylandó.Mi is csak elismeréssel adózunk érdemüknek,valahányszor egy vagy más tekintetben emlékűket felujitjuk.-

Tartalmi összefoglalás.

Qualem vim Vergilius ad poesim nostram idylliorum exercuerit?

In omnium gentium litteris invenitur quaedam vis ad litteras pertinens, cuius ipse auctor modo conscius est, modo non. Constat autem hanc vim, qualiscunque sit, fecunditatem saepe magnam litteris dare.-

In litteris Hungaricis prope omnia genera artis poeticae vi litterarum gentium aliarum evolvebantur. Quod etiam de poesi idylliorum factum est. In litteris Hungarorum tres poetae clari inveniuntur, qui idyllia apud nos nota facerent, et quidem Zrinyi, Faludi et David Szabó de Barót.-

Temporibus Nicolai Zrinyi carmina profana scribere vetitum erat, quamobrem sensus suos auxilio tantum personarum fictarum exponit. Ideo ergo hic poeta noster idyllia scribit, ut cogitationi quidem aetatis suae, attamen etiam sensibus propriis convenienter loquatur. Quae in poematibus huiusce generis prodit, sunt omnino propria et in genere tantum artis poeticae eligendo atque arte elocutionum vis idylliorum classicorum cognosci potest.-

Zrinyi in idylliis dilectae suae persuadendae causa aeque utitur omnibus rebus,ac Vergilius in eclogis.Sed in idylliis vis etiam Tassonis,poetae Italii videri potest,a quo nempe formam habitumque animi sumit.-

Zrinyi quattuor idyllia scribit,sed in his non amorem suum felicem,sed infelicem tractat.Animadvertebat enim se melius verbis exprimere posse amorem infelicem,quam felicem.-

Imitatio Vergilii iam e nominibus personarum conspicua est.Apud enim utrosque poetas eaedam personae inveniuntur. Praeterea imagines similitudinesque totas accipit a Vergilio.

Primum idylliorum eius est,quod inscribitur "Vadász" /Venator/,in quo idyllium Vergilii,nomine Alexin,imitatur. Ipse in persona cuiusdam venatoris se condit,inimicumque suum Lycaonem appelat.Ars verum,qua venator Violam ad se amandum allicere vult,plane ad verba Corydonis,pastoris Vergilii,animum nostrum revocat.-

Idyllium suum secundum inscribit:"Violához" /ad Violam/. Poema hoc idyllium primum continuat.Sed in hoc poemate secundo spes venatoris omnes in irritum cadunt.Desinit iam queri

et Violam relinquit.Toto in hoc idyllio conficiendo vis Vergilii animadverti potest.-

In idyllio suo tertio,quod inscribitur:"Tityrus et Viola" mutationem in coniunctione amorosa venatoris et Violae factam describit Zrinyi.Tityrus in silva vagans Violam quaerit,quae inventa tantem Tityrum audit et fida ei coniunx fit.In hoc idyllio vis Vergilii iam minor est, quamquam nihil est dubium,quin hic quoque Vergilium multis locis ante oculos habeat.-

In idyllio suo quarto,quod titulum "Venator et Echo" gerit,vis Vergiliana maxime videtur.

Id ergo documentum ex his dictis deducere possumus, quod idyllia Zrinyiana non alia sunt,nisi paraphrases idylliorum Vergilii,in quibus carminibus postea amores suos describit.Imagines et similitudines,quibus idyllia eius referta sunt,maxime sensus lyricos illustrant,tamen Zrinyi multo magis ad fortitudinem,quam amorem canendum aptus videtur.-

Post Nicolaum Zrinyi poetam,qui idyllia scripserat,

diu non invenimus.Saeculo tantum duodevicesimo prodit Franciscus Faludi,qui idyllia morem aetatis suae imitans scribebat.In idylliis suis pastores Vergilii imitatur,hi enim pastoribus aetatis suae ideales factis naturae magis idonei sunt.-

Faludi non de amore scribit,sed uti Vergilius suavitates vitae pastorum,gaudia naturalia suumque statum incommodum canit.-More Vergilii etiam res vitae suae in poematibus commemorat.Utrique pari modo in idylliis de sortibus suis propriis maestis loquuntur.-

Milites Octaviani Vergilium ab omnibus suis bonis privaverant.Faludi autem,cum Clemens decimusquartus,pontifex maximus,ordinem Societatis Jesu anno millesimo septingentesimo septuagesimo tertio delevisset,a ratione vitae suae consueta privatus est.Singula idyllia a Faludi sripta suum proprium finem habent formamque allegoricam induunt.Vis autem Vergilii non tantum in his rebus,sed etiam in cogitationibus,imaginibus,descriptionibus,nominibusque pastorum imitandis animadverti potest.-

Idyllia poetae Faludi in poematibus suis ad occasiones quasdam scriptis numeranda sunt,omnibus enim suis clarioribus idylliis occasio quaedam certa vitam dedit.-

In primo suo idyllio titulum:"Meliboeus" habente laudem Comitis Georgii Fekete canit,cum Comes nominatus index regni factus sit.In hoc carmine personae idylliorum aetatis antiquae partes agunt,sed in omnes in vestibus Hungaricis.-

Idyllium eius secundum sub titulo "Certamen pastorum" in lucem prolatum est.Materia huius prorsus a poeta Romano accepta est.Vitio autem dari potest,quod Faludi animum suum praesertim in hoc suo idyllio,ad vocem hominibus simplicibus convenientem adhibendam non intendit.-Hoc quoque effectus est Vergiliana,nem pastores etiam in idylliis Vergilii vocibus Romanorum excultorum utuntur.-

In idyllio suo tertio,quod inscribitur "Iterum certamen pastorum" in persona Mopsi poetas deteriores irridet.Hoc in idyllio Faludi maxime idyllium Vergilii "Palaemon" dictum sequitur,ex quo etiam materiam suam sumit.Imitatio extra

memoranda est descriptio poculi ex fago facti.-

In quarto idyllio,quod "Pastor anxius" inscribitur, Faludi de amore Alconis erga Alexidem loquitur.Materia huius idyllii nos omnino ad eclogam Vergilii secundam appellat.- Est autem in hoc idyllio pars una,quam Faludi directe a Theocrito sumit.-Pars haec est somnium Alcónis,quae pars somnum Asphalonis nobis legentibus in mentem fert.-

Idyllium ~~quartum~~ quintum,seu "Denuo certamen pastorum" et ecloga sexta seu "Pastores maerentes" allegorisant,quomodo iniustitia pro iustitia in terris regnet.-

Haec duo idyllia,quod compositionem attinet,perfectiora sunt,ad hoc posterior etiam quoad historiam clarum est.Faludi in priore in persona pastoris Menalcae de rebus adversis sui temporis queritur.In hoc quoque idyllium Vergilii "Palaemon" dictum sequitur,sed neque idyllium inscriptionem "Moeris" habentem e conspectu suo dimittit.-

Idyllium alterum quoad materiam ad priorem pertinet, quia res in priore a pastoribus cantatas materia posterioris complet.-

In hoc enim pastores maerentes se consolantur,quia Pan novus melior et iustior erit.Quibus vocibus re vera ad papam electum alludit.Materia huius idyllii originalis est,vis tamen Vergilii sentiri potest.-

Summatim edicere possumus idyllia a Faludi scripta non secus ac alia eius opera tantum voces repercussae sunt earum rerum,,quas lggerat.Originalitas eius magis in sensibus,quam in effectione videri potest.Faludi post Nicolaum Zrinyi formam perfectiorem in litteratura idyllio classico Hungarico dare voluit.Quod ei plus minus prospere evenit.Pretium eius absolutum est,quod animum aetatis classici in vestitu Hungarica perque personas Hungaricas sermone pulchro dedit.

Fine gentis Hungaricae proprio scripserat idyllia sua David Szabó de Baróth.Videns enim negligentiam in lingua Hungarica excolenda omni sua vi in eo erat,ut linguam Hungaricam ex hoc statu eximeret.Hoc studium est,quod poematibus eius gravitatem dat magnam,venae enim poeticae non multum est in eis.Materia enim horum poematum vulgaris est,ex quibus cogitatio originalis deest.Poetas classicos ante oculos habebat,quamobrem neque poesis idyllica eum praeterire potuit.

Sicuti Faludi,ita etiam ipse homines clariores in idylliis suis laudat,vel memoriam amici sui alicuius boni extollit.-

Exemplum Davidis Szabó de Baróţ Vergilius erat,materiam tamen ab eo non sumit,nam materiae omnium suorum idylliorum originales sunt.Sed si quoad materiam sui arbitrii est,tamen vocibus idylliorum Vergilii carere non potuit.-

Primum poema eius idyllicum est quod inscribitur: "Daphnis in speciebus sex."Poema hunc ad honorem comitis Josephi de Batthyányi scripserat,cum hic sellae suae archiepiscopalis occupandae causa Strigonium erat iturus.In hoc eius idyllio apparet primum in tota poesi idyllica hilaritas, cui autem hilaritati in fine poematis sacerdote summo abeunte maestitia subit.Sed vitium eius est,quod apud ceteros poetas idylliorum nostros quoque inveniri potest,quod seipsum in persona loquentis condere non potest.

Sequentia duo idyllia ad uxorem Francisci Pyber scripsit,cuius bonitatem tam multoties expertus erat.Haec duo idyllia iam meliora sunt,quia vox et lingua eorum pastoribus

magis conveniunt.

Etiam ad Franciscum Pyber scripserat duo carmina sollemnia. In primo virtutes huius viri, in altero autem eximia eius natura legi possunt.

In idyllio, quod inscribitur "Lascivia pastoralis", sollertiam, industriam et pulchritudinem cuiusdam puellae laudat, quam nympham decoram appellat, quaeque probabiliter una erat e puellis Francisci Pyber.-

Et voce et cogitationibus imitatio Vergilii est: "Abitus a Virt", quod carmen idyllium Davidis Szabó de Baróth optimum appellari potest, sed in hoc quoque peccat contra allegoriam.-

Ultimum eius idyllium inscriptionem" de Baróth" habet, quod et materia et argumento originale est et tantum in initio aliquid vis Vergiliana sentiri potest.-

Idyllia horum trium poetarum hodie iam non multos habent legentes, aetate autem suorum vim magnam exercebant. Et si res litteraturae nostrae antiquioris spectamus, tunc finis eorum nobilis omnino laudanda est. Nos quoque laudem

eis maximam tribuere possumus, quotiescumque una vel altera causa memoriam eorum recolimus.-

++++++++++++++

Forrásmunkák:

1.Széchy Károly:Zrinyi Miklós élete és költészete.

2.Harmos Sándor:Zrinyi Viola idylljei./Egy Phil.Közl./

3.Császár Elemér:Faludi Ferenc költészete./E.Ph.Közl./

4.Csüri Bálint:Faludi idylljeihez./Magyar nyelv./

5.Toldy Ferenc.:Baróti összegyüjtött munkái.

6.Császár Elemér:Deákos költők.-

Birálat

A dolgozat Vergilius eclogáinak hatását vizsgálja Zrinyi, Faludi és Baróti Szabó idylljeire. Lényegileg helyesen ítéli meg e három magyar költőnek a római költőtől való függését, e függés mértékét és mibenlétét s e tekintetben önálló megfigelései is vannak. A mit nélkülözök e dolgozatban, az egyfelől a Vergilius és Tasso-féle hatások szorosan különválelhetése Zrinyinél, másfelől a Vergilius-féle hatásoknak ~~[illegible]~~ költészet-technikai (költői kifejezések, képek, hasonlatok stb.) szempontból való részletesebb elemzése. Tekintettel feldolgozott anyagának nem nagy terjedelmére, ezt a tehető vizsgálatot figyelmesebben is elvégezhette volna.

A dolgozatot elégséges eredménnyel elfogadom.

Debrecen, 1931. XII. 12. L. Barkó

E K 5701/1951 GT-SZ